

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálněpedagogických studií

Bakalářská práce

Viktorie Geržová

Speciálně pedagogická a psychosociální intervence u osob ohrožených domácím násilím

Olomouc 2019

Vedoucí práce: doc. Mgr. Michal Růžička, Ph.D.

Prohlášení:

Čestně prohlašuji, že jsem bakalářskou práci napsala samostatně a použila jen prameny uvedené v seznamu použité literatury.

V Olomouci dne 14. 6. 2019

.....

Poděkování:

Děkuji doc. Mgr. Michalovi Růžičkovi, Ph.D., za odborné vedení práce, poskytnutí rad a připomínek. A samozřejmě děkuji všem respondentům, že byli ochotní se mnou spolupracovat.

OBSAH

TEORETICKÁ ČÁST	6
ÚVOD.....	6
1. POJEM DOMÁCÍ NÁSILÍ	8
1. 1 Jak poznat domácí násilí	8
1. 2 Mýty o domácím násilí	9
1. 3 Formy a cyklus domácího násilí	10
1. 5 Důsledky	12
1. 6 Shrnutí	13
2. AGRESOR	14
2. 1 Násilí a agrese	14
2. 2 Specifika a typologie agresora	15
2. 3 Příčiny násilného chování	17
2. 4 Shrnutí	18
3. ŽENA JAKO OBĚŤ DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	20
3. 1 Charakteristika týrané ženy	20
3. 2 Syndrom týrané ženy	21
3. 3 Potíže při konkrétních fázích po činu	24
3. 4 Shrnutí	25
4. INTERVENCE U DOMÁCÍHO NÁSILÍ	27
4. 1 Právní úprava domácího násilí	27
4. 2 Institut vykázání a předběžné opatření	30
4. 3 Intervenční centra a azylové domy	32
4. 4 Neziskové organizace	33
4. 5 Shrnutí	34
VÝZKUMNÁ ČÁST.....	36
1. VÝZKUMNÉ CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	36
2. METODIKA V KVALITATIVNÍM VÝZKUMU	38
2. 1 Vymezení kvalitativního přístupu	38
2. 2 Výběr účastníků a metoda získávání dat	38
2. 3 Metoda analýzy a triangulace	40
3. ANALÝZA DAT.....	41
4. DISKUZE	49
ZÁVĚR.....	51
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ.....	53

SEZNAM ZKRATEK	55
SEZNAM PŘÍLOH	56
PŘÍHLOHY	
ANOTACE	

TEORETICKÁ ČÁST

ÚVOD

V dnešní době je domácí násilí téma, které je velmi rozšířené. Existuje mnoho pramenů literatury, odborných článků a diskuzí. O domácím násilí se mnohdy zmiňují i časopisy o životním stylu, které jsou zaměřené primárně na ženy. Přestože žijeme ve 21. století a dnešní doba hodně dbá na prevenci, tak se oběťmi domácího násilí stávají tisíce lidí po celém světě. Já jsem se rozhodla zaměřit se hlavně na ženy, jelikož jsou nejohroženější skupinou. Oběťmi domácího násilí se však často stávají i děti, senioři a osoby se zdravotním postižením či znevýhodněním. Čas od času se jimi stávají také muži.

Téma domácí násilí jsem si vybrala z několika důvodů. Tím hlavním důvodem je, že si jím prošla moje maminka, která zažila domácí násilí od svého otce. Vzhledem k jejímu soukromí jsem se rozhodla, že zde nebudu zasahovat do podrobností. Jedná se však o věc, která mě donutila, abych se touto problematikou více zabývala. Mým hlavním cílem je zjistit možnosti intervence u samotných obětí a popsat způsoby práce různých zařízení. Dalším mým cílem je jednotlivá zařízení mezi sebou porovnat, tedy určit v čem jsou si podobné a v čem se liší. A samozřejmě chci, aby tato práce byla přínosem nejen pro mě, ale i pro ostatní.

Svou bakalářskou práci jsem rozdělila do několika kapitol. V první kapitole jsem se zabývala domácím násilím v širším kontextu. Definovala jsem domácí násilí, formy, cyklus domácího násilí a důsledky, které z něho mohou plynout. Část kapitoly jsem věnovala i mýtům, které o domácím násilí kolují.

Další kapitolu jsem věnovala samotnému agresorovi, protože k pochopení celé problematiky domácího násilí je důležité pochopit i agresora, který mnohdy sám prošel fyzickým či psychickým týráním. V této kapitole jsem se snažila rozlišit termíny násilí a agrese, věnovala jsem se specifikům a typologii agresora a popsala jsem základní příčiny agrese.

Ve třetí kapitole jsem se rozhodla zaměřit se na ženy jako na nejčastější oběti domácího násilí. Uvedla jsem jejich základní charakteristiku, hlouběji se zabývala syndromem týraných žen a kromě toho jsem popsala i prožívání žen u konkrétních fází po činu.

V poslední kapitole jsem se zabývala intervencí jako takovou. Vymezila jsem právní úpravu domácího násilí, kde jsem popsala základní pojmy, institut vykázaní a předběžné opatření, poté jsem se zaměřila na činnost intervenčních center a azylových domů a nakonec

jsem popsala i činnosti některých neziskových organizací, které pomáhají obětem domácího násilí.

Svou praktickou část jsem se rozhodla udělat formou rozhovorů, kterých je celkem devět. Vybrala jsem si dvě intervenční centra, jedno v Olomouci a druhé ve Vsetíně. Abych problematice doopravdy porozuměla, rozhodla jsem se udělat rozhovor i s pracovníkem Bílého kruhu bezpečí v Olomouci a na Policii České republiky, konkrétně v obvodním oddělení ve Vsetíně. Tři rozhovory jsem vedla s klienty intervenčních center, které jsem následně upravila do formy kazuistik. Na základě výzkumných otázek jsem dále interpretovala, co jsem zjistila.

1. POJEM DOMÁCÍ NÁSILÍ

1. 1 Jak poznat domácí násilí

Když se řekne domácí násilí, většina lidí si nejspíš představí to samé: opakované fyzické či psychické násilí v rodině, mezi partnery, na dětech. V dnešní době se už naštěstí nejedná o tabu téma. Pokud však chceme problematice opravdu porozumět, musíme nejdříve začít od správné terminologie, tedy zjistit přesnou definici domácího násilí, abychom se vyhnuli případným omylům. Vzhledem k rostoucímu zájmu o toto téma se objevilo nepřehledné množství definic a je víceméně na nás, jakou si vybereme. Např. jednou z alternativ může být definice podle Vágnerové (2008):

„Domácí násilí lze definovat jako zneužití postavení a moci, kterou pachatel v rodině má. Projevuje se nepřiměřenými požadavky, vynucováním podřízenosti a oběti kontroly nad jejím životem.“ (Vágnerová, 2008, s. 633)

Hartl a Hartlová (2010, s. 333 in Ševčík a Špatenková, 2011, s. 25) popisují domácí násilí jako:

„Násilí nebo fyzické zneužívání, týrání zaměřené proti životnímu partnerovi nebo jinému členu domácnosti.“

Dle slov pana Ševčíka (2011) však tato definice nezmiňuje fakt, že domácí násilí může mít dopady na všechny členy rodiny a týraným se může stát prakticky kdokoli bez ohledu na příbuzenské vztahy.

Ve finále jsou si definice až na drobné odchylky velmi podobné a pomáhají vymezovat určité znaky domácího násilí. Většina autorů zmiňuje tyto znaky:

1. Opakovanost a dlouhodobost
2. Stupňování násilí
3. Jasně role (tj. osoba týraná a osoba násilná)
4. Společná domácnost (Čírtková, Vitoušová, 2007)

Ševčík aj. (2011, s. 39) uvádějí další znak, který nazvali jako *„násilí mezi blízkými osobami“*. Já osobně si ale myslím, že tento bod je každému jasný a zahrnuje ho už spojení *„společná domácnost“*. Proto jsem se rozhodla, že ho sem nezařadím.

K těmto hlavním znakům pak můžeme přiřadit také vzrůstající touhu po moci násilné osoby, vnější projevy fyzického týrání, jako jsou modřiny, škrábance apod., dlouhodobé změny v chování oběti a nedobrovolná izolace oběti (Conwayová, 2007).

1. 2 Mýty o domácím násilí

V naší společnosti bohužel stále panují předsudky o domácím násilí. Nepravdivé názory však mohou velmi ublížit ohrožené osobě a brzdit tak intervenci. Tím, že budeme domácí násilí bagatelizovat, zavírat před ním oči a násilníka ještě obhajovat, můžeme způsobit nemalé škody. Buskotte (2008) zmiňuje několik mýtů, které ve společnosti převažují:

1. Domácí násilí se děje hlavně v sociálně slabých rodinách: Pravdou ovšem je, že nikdy nevíme, co se děje za zavřenými dveřmi. Samozřejmě existuje domácí násilí v sociálně slabé rodině, ale hodně záleží na tom, jestli násilí prezentuje i na veřejnosti, jestli situaci tají, zda bydlí v panelovém domě, kde je vše slyšet apod. Nemůžeme ovšem situaci takto generalizovat. I ve vyšších třídách se může dít domácí násilí, jen to nemusíme tak rychle poznat, protože rodina se často přetvařuje a pro okolí je bezchybná.

2. Je agresivní jen pokud se opije: Je jasné, že alkohol může silně ovlivnit chování člověka. To ale není omluva pro násilí. Alkohol nemusí být jedinou příčinou, proč se muž chová agresivně. Jsou přece i muži, kteří po užití alkoholu tyto sklony nemají.

3. Má to svůj důvod: Domácí násilí nemůže mít žádný důvod, který by toto chování omlouval. Tento názor dělá z ohrožených osob svým způsobem viníky. Násilník může tvrdit, že ho žena vyprovokovala, což ovšem neospravedlňuje jeho chování.

4. Muž si nesmí nechat všechno líbit: Tento názor de facto říká, že muž má nad ženou určitou moc a žena se musí podvolit. V dřívějších dobách to tak často bylo, ale dnes už se od takového názoru ustupuje.

5. Hádky v manželství jsou běžné: Je velký rozdíl mezi hádkou a psychickým či fyzickým násilím. Případy, kdy má jeden partner nad druhým neustále převahu a tomu druhému to ubližuje, by rozhodně neměly být běžné.

6. Žena si muže vybrala: Většina agresorů se nechová násilně hned od samého začátku vztahu. Někdy žena varovné příznaky přehlédne, někdy se muž začne chovat násilně až později. Tímto názorem vlastně říkáme, že si za to žena může sama.

7. Žena se má s partnerem rozejít, je to její problém: Největším problémem je, že žena má strach se rozejít. Možná přemýšlí, zda to zvládne finančně a jak to bude s jejími dětmi. S velkou pravděpodobností jí partner vyhrožuje. Důležité tedy je, jestli se může obrátit na někoho blízkého, kdo ji podrží.

8. Bylo toho na něho příliš: Každý z nás se někdy setká se stresem, frustrací i vztekem. Emoce jsou přirozené. Nemůžeme je však ventilovat tím stylem, že budeme někomu ubližovat. Nejsou tedy omluvou pro násilné chování.

9. Není to moje věc, musí si to vyřešit mezi sebou: To nejhorší, co můžeme udělat, je pouze přihlížet. Když vidíme, že se někdo z našich blízkých trápí a máme podezření, že se jedná o domácí násilí, je třeba podat pomocnou ruku. Zavírat před tímto problémem oči nikomu nepomůže.

1.3 Formy a cyklus domácího násilí

Je mnoho způsobů, jakými agresor vykazuje svou moc. Většina z nás se určitě alespoň jednou setkala s nějakým druhem agrese. Nemusí se samozřejmě jednat hned o domácí násilí. S agresí jsme se mohli setkat např. ze strany našeho nadřízeného a kolegů v práci. Mohli jsme se stát „obětí“ nějakého jednorázového afektu, které se však neřadí k domácímu násilí. Také jsme mohli být svědkem nějakého konfliktu, který nemusel být zaměřen přímo na nás, jako je rvačka na ulici. Na takové situace určitě v běžném životě narazíme často.

Jako základní rozdělení domácího násilí můžeme uvést *násilí fyzické* a *násilí psychické*. Fyzické násilí je tedy forma, u které aktér využívá svou hrubou sílu, aby zastrašil či poškodil oběť. Jedná se o úmysl fyzicky ublížit. Ještě před fyzickým napadením se zpravidla objevují hádky, takže oběť je útokem překvapená. Pokud se fyzické násilí teprve rozjíždí, násilník projevuje lítost a snaží se své chování odčinit. Pokud při dalších útocích reaguje oběť pasivně, fyzické násilí se rozjíždí. U psychického násilí se agresor zaměřuje na slabé stránky oběti, ubližuje hlavně verbálně. Může se zaměřovat taky na věci a osoby, které jsou oběti blízké (Brůhová, 2015).

Mezi další formou násilí, které se objevuje nejčastěji mezi partnery, patří *sexuální násilí*, které Ševčík charakterizuje jako nucení oběti k jakémukoli sexuálnímu kontaktu. Můžeme sem zařadit nedobrovolný sexuální styk s násilníkem nebo donucení k sexuálnímu kontaktu s cizí osobou. Časté je také nucení k různým sexuálním praktikám, které jsou oběti nepříjemné, a které si násilník mnohdy omluví jako tzv. manželské povinnosti (Ševčík a Špatenková, 2011).

Znásilnění jako takové se bohužel v partnerství či manželství objevuje častěji, než si myslíme. Jak už bylo zmíněno, mnoho žen se tuto skutečnosti bojí oznámit a mají pocit, že násilník je v právu. Proto je důležité o tomto tématu mluvit a přestat ho brát jako tabu. Benedict zdůrazňuje, že je třeba se dané věci postavit čelem a neomlouvat násilníkové chování.

Je třeba, aby si oběť uvědomila, že není ničím majetkem a sama může rozhodovat o svém těle a sexualitě (Benedict, 2003).

Mimo jiné je znásilnění ukotveno i v samotném zákoně. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění, se o něm v § 185 zmiňuje takto:

„Kdo jiného násilím nebo pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až na pět let.“

Trest odnětí svobody se dále mění podle okolností. Důležité však je, aby si ženy uvědomily, že znásilnění je trestným činem bez ohledu na to, že se stalo v partnerství či manželství.

Častou formou, která je však mnohdy špatně odhalitelná, je *ekonomické týrání*. Oběťmi mohou být ženy na mateřské nebo jen ženy v domácnosti, kterým partner zakazuje pracovat. Tím, že ženě brání, aby si vydělala vlastní peníze, ji má plně pod kontrolou, což ženu samozřejmě ponižuje. Oběť tak nemá dostatečné prostředky na své potřeby a na domácnost, což ji staví do složité situace (Vágnerová, 2008).

Conwayová (2007) se pak dále zabývá hlavně psychickým násilím. Ve svých kapitolách se věnuje izolaci, zastrahováním, nátlakem, citovým vydíráním, uplatňováním mužských privilegií a také tou nejhorší formou, a to je využívání dětí, které bohužel není vůbec neobvyklé. Při využívání dětí už tedy agresor přechází na násilí na dětech. Může ženu vydírat, že dětem ublíží, odváží děti pryč z matčina dosahu, manipuluje s nimi apod.

Kromě toho každé domácí násilí prochází určitým cyklem. Díky tomu už můžeme pochopit celý kontext a dynamiku domácího násilí. Celý cyklus Vágnerová (2008) rozdělila do tří fází a popsala následovně:

1. Fáze násilí: Domácí násilí se rozvíjí velmi pomalu. Na začátku dochází pouze k menším útokům na partnera, většinou slovním. Neobjevují se pořád, spíš výjimečně, ale postupně dochází k útokům čím dál častěji a z verbálního násilí se přechází na fyzické. Poté obvykle následují omluvy a násilník projevuje lítost, což ženu obměkčí. Na chvíli se vztah uklidní a dojde ke krátkodobému zlepšení, ale po nějaké době se situace znovu opakuje. V první fázi je rozhodující, jaký postoj žena zaujme.

2. Fáze násilí: Násilí se postupně stupňuje a mizí snahy násilníka o nápravu. Začíná mít nad obětí převahu a přestává cítit jakoukoli vinu. Své chování už přestává kontrolovat.

3. Fáze: V této fázi může dojít k rozvoji „syndromu adaptace na týrání“, kdy u oběti převládá strach, naučí se, že situaci nemůže nijak ovlivnit a pomalu dochází k její rezignaci. Postupně přijímá roli oběti, bagatelizuje svou situaci, snaží se násilníka zbytečně neprovokovat a nabízenou pomoc odmítá. Obvykle se to děje z důvodu, že má strach, aby se její situace ještě více nezhoršila. A samozřejmě má také problém si přiznat, v jaké situaci se vlastně ocitla.

1.5 Důsledky

Je zcela jasné, že dlouhodobé domácí násilí zanechává na oběti nejen fyzické, ale hlavně psychické stopy. Pro oběť je velmi traumatizující, když se dříve milovaný člověk vůči ní chová násilně. Často nelogicky viní samu sebe a násilníka obhajuje a kryje. Toto chování se nazývá jako tzv. *syndrom týrané osoby*. Tento syndrom je složen z mnoha různých projevů, jako jsou např. flashbacky a naučená bezmoc. Více si ho rozebereme v pozdější kapitole, ale jelikož se řadí mezi důsledky, je třeba ho zmínit (Ševčík, Špatenková, 2011).

Mezi další důsledky se též řadí sebezničující zvládací strategie, které se objevují nejenom u domácího násilí, ale i třeba v běžných životních situacích, jako je nevěra partnera, nemoc, neúspěch, špatné rodinné vztahy apod., a samozřejmě s kombinací špatného zvládnutí stresu. Jedná se vlastně o únik. Tyto strategie se nejčastěji objevují u dlouhodobého týrání. Pro oběť se díky úniku situace stane na chvíli snesitelnější, avšak v konečném výsledku je toto jednání spíše kontraproduktivní. Mezi sebezničující strategie patří převážně alkohol, drogy, pokus o sebevraždu či vraždu násilníka. Mezi další strategie patří také popírání viny útočníka, které jsme si vysvětlili už na začátku. Dále minimalizace násilí, což znamená, že si oběť vytvoří jakousi představu, že situace není tak vážná a dochází k popírání. Bagatelizace následků je velice podobná minimalizaci násilí – jedinec opět zlehčuje situaci, hlavně zranění, která mu způsobil násilník. Jako další můžeme uvést popírání viktimizace, kdy si oběť nechce připustit, že je týraná. Souvisí to s tím, že se oběti stydí před okolím a nechtějí si přiznat, že je milovaná osoba násilnická. Také zde můžeme uvést odmítání možnosti pomoci, kdy má oběť pocit, že jí nikdo a nic nemůže pomoci a že to nemá smysl („tamtéž“).

U dlouhodobě týraných se ve velké míře může také rozvinout úzkostně-depresivní syndrom, který je charakteristický tím, že jedinec ztrácí chuť do života, převládají u něho chmurné myšlenky, nemá životní energii. Oběť není schopná se bránit a promluvit o svém problému. V té nejhorší fázi může dojít k pokusu o sebevraždu, což oběť považuje jako poslední prostředek sebevyjádření, jež jí zbývá (Daligand, 2014).

Pokud bychom to měli nějak shrnout, mezi hlavní důsledky patří posttraumatická stresová porucha, ztráta důvěry v sebe i ve svět, deprese a rezignace. Čím delší týrání je, tím jsou následky horší. Pokud se oběť nakonec dostane z bludného kruhu domácího násilí, je to pro ni výhra. Bez psychologické pomoci se však neobejde, protože jen tak může překonat všechny následky.

1. 6 Shrnutí

V této kapitole jsme se podívali na základní problematiku domácího násilí. Na začátku jsme si domácí násilí definovali, což vzhledem k velkému množství dostupné literatury nebyl problém. Je víceméně na každém, jakou definici si vybere. Definice od Vágnerové (2008) je sice obsáhlejší, ale zato relevantnější než definice od Ševčíka a Špatenkové (2011). Kromě toho bylo v úvodu třeba zmínit znaky domácího násilí, což je důležitý bod zejména při intervenci, protože ne všechno se dá považovat za domácí násilí.

Podkapitolu o mýtech by mnozí nejspíš považovali za nadbytečnou. Je však důležité se vyvarovat určitých předsudků, které se s domácím násilím mohou pojít. Nevhodný přístup k oběti může velmi zkomplikovat celou situaci a ve finále ji můžeme ještě zhoršit.

Dále jsme si uvedli formy domácího násilí, které jsou popsány snad v každé odborné literatuře, jež se věnuje tomuto tématu. Je jasné, že mnohdy nejde jednoznačně určit, o jakou formu se jedná. Ve většině případů převládá fyzické násilí, ale často se formy násilí prolínají. Popis sexuálního násilí doplňuje citace Benedict (2003), která se hlouběji zabývá právě sexuálním napadením. Z násilnění jako takové jsme si definovali přímo z trestního zákoníku.

Pokud chceme pracovat s obětí, měli bychom znát, jak probíhá cyklus u domácího násilí. V tomto případě je už první fáze rozhodující, protože právě díky včasnému zásahu můžeme předejít následkům. V poslední fázi už totiž často dochází k různým projevům dlouhodobého týrání, které mohou zkomplikovat intervenci, jako je dle Ševčíka a Špatenkové (2011) syndrom týrané osoby, sebezničující zvládací strategie, a podle Daligand (2014) také úzkostně depresivní syndrom.

2. AGRESOR

2.1 Násilí a agrese

Jak už bylo v této práci řečeno, pokud chceme doopravdy porozumět problematice domácího násilí, je třeba se zaměřit také na samotného agresora. Proč má někdo tendence druhému ubližovat? Co vede násilníka k tomu, že páchá násilí na blízké osobě? Abychom mohli pomoci poškozeným, je třeba vědět, proč se tak stalo. Oběť musí pochopit, že násilí na ní spáchané si nezasloužila a že to s ní s největší pravděpodobností vůbec nesouvisí. Všechny násilné osoby totiž vykazují shodné znaky. Než si je ale popíšeme, je třeba si vysvětlit pojmy, které se často zaměňují, a to je násilní a agrese. Poněšický (2010) tyto pojmy vymezuje takto:

„Oproti agresí, kterou lze chápat jako jeden ze zdrojů životní energie a vývoje, jako podmínku, respektive afektivní motivaci prosazení se a osamostatnění, je násilí definováno vztahovým chováním, jež má za následek narušení vývoje či kontinuity života druhého. Oběti je znemožněno reagování, sebeurčení, často i zmíněné uvědomění si, že dochází k vážnému, strukturálnímu narušení osobnosti či jejího vývoje, jejího života.“ (Poněšický, 2010, s. 39)

Pokud bychom chtěli jasnější a jednodušší definici agresivního chování, alternativou nám může být např. definice od Vágnerové (2008):

„Agresivní chování lze definovat jako porušení sociálních norem, omezující práva a poškozující živé bytosti či neživé objekty.“ (Vágnerová, 2008, s. 757)

Vágnerová (2008) přitom zmiňuje, že je třeba také rozlišovat termíny agresivita a agrese. Agresivitu jako takovou vysvětluje jako sklon k násilnému chování, zatímco u agrese už se setkáváme s konkrétní podobou takového chování.

Zjednodušeně lze říci, že agrese je určitý typ chování, kterým dosahujeme konkrétního cíle. Přestože nemusí mít pouze negativní kontext, často se jedná o chování sebestředné, které porušuje sociální normy. Násilí lze pak chápat jako úmyslné poškozování jiné osoby.

Poněšický (2010) popsal tři typy agrese ve vztahovém rámci, které si pro lepší přehlednost uvedeme:

Závislostní typ – na první pohled se může zdát, že se tito jedinci do naší problematiky neřadí. Jedná se o velmi nevýrazné typy, často altruisticky zaměřené. Mají sklony k negativnímu ladění, nežádka závidí ostatním, vyhýbají se konfliktům a hlavním motivem bývá obvykle strach o něco žádat. Dá se říct, že tento typ svým způsobem manipuluje

– přestože o nic nežádá, očekává pozitivní reakci a vděk od druhé osoby. Tato osoba je také přesvědčena, že dobré věci by měly přicházet samy od sebe bez jakékoli angažovanosti, když přece dává druhým tolik lásky. Ve finále si závislostní typy škodí především sami sobě.

Pedanticky-mocenský typ – mezi základní rysy u těchto lidí patří hlavně touha po kontrole, preference pravidel a zásadovost. Ve vztahu se tento typ chová dominantně a své pocity si ventiluje řízením a potlačováním druhých. Patologickou variantou je pak spojení s obsedantně-kompulzivní poruchou, kdy chce mít jedinec naprostou kontrolu nad vším, co nějak vybočuje.

Rivalitní konkurující typ – z uvedených typů se jedná o nejméně škodlivý typ agrese, jelikož jedinec obvykle neškodí sobě ani ostatním. Lze říct, že jedinci jde především o prvenství. Obvykle je velmi cílevědomý a touží po slávě a uznání. Pokud se jeho chování nezvrhne v antisociální, jedná se svým způsobem o zdravý typ agrese. V opačném případě se jedinec může chovat kvůli touze po úspěchu nemorálně, ve vážných případech i kriminálně.

2. 2 Specifika a typologie agresora

Ševčík a Špatenková (2011) se shodují, že se násilník často projevuje určitým chováním. Je samozřejmé, že nemusí vykazovat všechny tyto projevy. Každý člověk je jiný. Někteří násilníci se ubírají pouze k psychickému týrání, jiní třeba chtějí, aby žena trpěla hlavně fyzicky. Já jsem se rozhodla vybrat jen ty nejtypičtější, kterými jsou:

„Předhazuje ženě, že je stará, tlustá, ošklivá, blbá, neschopná, šílená apod., izoluje ženu od rodiny a přátel, nedovolí jí chodit do zaměstnání nebo do školy, popuzuje děti proti ženě, využívá děti, aby mohl ženu kontrolovat, očekává sex na vyžádání, 'drží kasu', není schopen přijmout odpovědnost za své chování.“ (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 75)

Agresivní chování se samozřejmě může vyskytovat jak mužů, tak i u žen. Přestože obě pohlaví vykazují určité znaky, my si popíšeme pouze rysy mužských násilníků, jelikož se ve většině případů jedná o násilí mužů na ženách. Základní charakteristiku uvádí Daligand (2014) v několika bodech:

1. Většinu násilníků spojuje jistá nevyzrálost. Mají problém s důvěrou, impulzivitou a s celkovým budováním vztahů.

2. Mnohdy mívají problémy s komunikačními dovednostmi. Někteří násilní muži mají výrazně narušenou komunikační schopnost, mohou mít problémy s vyjadřováním nebo strach

z mluvení. Někdy však mohou být naopak výborní řečníci, kteří si díky vybroušenému jazyku prosazují svou moc a dominanci.

3. Jedním ze základních znaků je extrémní žárlivost, která se objevuje téměř u všech násilných osob.

4. Jistě není překvapením, že násilné chování bývá v častých případech naučené. Mnoho mužů pocházelo z rodin, kde otec týral svou ženu. Nebývá výjimkou, že násilníci si sami prošli domácím násilím. Jediný model, který znali, tak přijali.

5. V partnerských vztazích bývá také typické, že násilníci nedokážou popsat, proč svou ženu milují a co mají společného. Respektive mají s tímto vyjádřením velké problémy.

V odborné literatuře se také můžeme setkat s různými typologiemi násilných mužů. Nemůžeme se podle nich samozřejmě řídit vždy. Typologie nám mohou sloužit jako základní přehled, ale musíme mít na paměti, že každý člověk je originál a každý má svůj vlastní příběh, který mohl daného jedince utvářet. Elbow (1977 in Ševčík a Špatenková, 2011) uvádí čtyři základní typy násilných mužů:

Kontrolor – Jak už vyplývá z názvu tohoto typu, jedná se o jedince, který potřebuje a vyžaduje kontrolu nad jiným člověkem. Téměř za každé situace vyžaduje podřízenost. K násilí se obvykle uchyluje, pokud ztrácí svou dominanci a blízká osoba se mu staví na odpor. Pokud jsme si pečlivě přečetli podkapitolu Násilí a agrese, zjistíme, že kontrolor se shoduje s pedanticky-mocenským typem agrese.

Obránce – Druhý typ se kontrolorovi podobá v tom, že obránce také touží po kontrole. Jde mu hlavně o emocionální závislost druhé osoby, často se také uchyluje např. k ekonomickému týrání, kdy ženě odepírá finance. Za tímto chováním se obvykle skrývá strach, že mu bude způsobená újma nebo bude nějak potrestaný, proto se brání a ospravedlňuje především sám sobě své chování.

Validátor – Tento typ má většinou velmi nízké sebevědomí, které si potřebuje kompenzovat. Má strach z odmítnutí a touží po nějakém ocenění. Hodně se uchyluje ke slovní agresi.

Inkorporátor – Poslední typ násilného muže bere oběť jako součást sebe samého, nedokáže se od ní oddělit. Tím, že si ji přivlastňuje, získává jistou sebeúctu, ale zároveň se nedokáže zbavit obav, jak by vypadal jeho život, kdyby ji ztratil.

Mezi obecnější typologie pak dále patří:

-muži násilní pouze doma a muži násilní mimo domov (Holtzworth-Munroe a Stuart, 1994 in Ševčík a Špatenková, 2011)

Dále můžeme zmínit tři typy, které se dělí jako:

-výhradně rodinní násilníci

-obecně násilní muži

-emocionálně nestálí násilníci (Saunders, 1992 in Ševčík a Špatenková, 2011)

2.3 Příčiny násilného chování

Kde se v lidech bere zlo? Tuhle otázku si pokládají nejen filozofové, ale i řada odborníků. Většina se shoduje na tom, že člověk se agresivní nerodí. Rodíme se samozřejmě s určitým temperamentem či povahovým rysem, můžeme diskutovat o působení mužského pohlavního hormonu testosteronu, ale to samo o sobě nestačí. Když také pomineme násilné chování způsobené užíváním psychoaktivních látek a vlivy duševních poruch, můžeme příčiny rozdělit do tří základních kategorií, které popsala Andrea Buskotte (2008):

1. Vlivy biologické – Andrea Buskotte popisuje násilí z hlediska evoluce, kdy muži projevovali násilné chování především kvůli přežití. Chránili tak své teritorium a využívali agresi při výběru partnerky.

2. Vlivy prostředí – jednou z nejznámějších teorií je, že násilné chování je přejímáno od blízkého okolí, tedy že se jedná o naučené chování. Nejčastěji se to týká právě rodin, kde panuje domácí násilí, a dítě pak přijímá vzorce chování za své. Na dítě potom mohou působit také vrstevníci a média, ale rodina je v tomto směru zásadní.

3. Vlivy kulturní a společenské – poslední důležitou složkou je právě společenské prostředí. Každá společnost má své normy a hodnoty. Nejspíš nás nepřekvapí, že země, kde muž hraje dominantnější roli, mohou být v tomto směru rizikovější. Vždy ale záleží na nastavení dané společnosti.

Jednou z teorií je, že příčinou agresivního chování je neuspokojení některých základních psychických potřeb. Je známo, že u jedinců, kteří mají zkušenost s citovou deprivací, tedy že si v raném věku nevytvořili dostatečné citové pouto k blízké osobě, může docházet k odchýlkám ve vývoji. Jedním z projevů může být např. nedostatek empatie.

Nelze to samozřejmě generalizovat, jelikož je každý člověk individuální osobnost, ale rozhodně je třeba přikládat tomuto tématu důležitost (Vágnerová, 2008).

Ševčík a Špatenková (2011) pak jako zdroje násilného chování zmiňují několik kategorií:

„Těžký stres či spolupůsobení několika stresujících okolností, frustrace, ohrožení, charakteristiky vztahu, partnerské neshody, boj o moc, vzory a modely chování, identifikace s agresorem, alkohol a drogy, zdravotní indispozice, neurologické poruchy, poškození mozku nebo jeho dysfunkce, psychická onemocnění, porucha osobnosti, velká tolerance společnosti vůči násilí.“ (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 61)

Ne vždy je lehké rozpoznat násilníka. Mnohdy jsou to výborní herci, kteří se navenek chovají jako zodpovědní manželé a rodičové. Ve svém okolí jsem se setkala s manipulátorem, který měl výborné řečnické schopnosti a dokázal si lidi omotat kolem prstu, v soukromí však manželku psychicky týral. Proto by měla každá osoba zpozornit, pokud u svého partnera nebo blízké osoby bude delší dobu pozorovat tyto znaky nebo další známky nevhodného či hrubého chování. Čím dříve se domácí násilí odhalí, tím lépe pro oběť. To nejhorší, co může nastat, je čekat. Rozhodně je lepší utéct z nefunkčního vztahu dříve, než se z toho stane noční můra, ze které se dá jen těžko uniknout.

2. 4 Shrnutí

V této kapitole jsme se zaměřili na samotného agresora. Na začátku jsme si vymezili rozdíl mezi agresí a násilím. Pokud chceme upřednostnit některou definici, Vágnerová (2008) nabízí jasnější, stručnější a přehlednější popis, zatímco definice od Poněšického (2010) může být pro někoho matoucí, na druhou stranu je třeba ocenit, že termínu agrese nedává pouze negativní zabarvení. Poněšický (2010) dále vymezuje tři typy agrese ve vztahovém rámci a u rivalitního konkurujícího typu se agrese objevuje právě v pozitivnějším významu, kdy jde spíše o cílevědomost a tendenci jít si za svým.

Podle Ševčíka a Špatenkové (2011) zde uvádíme konkrétní projevy násilného chování. Tento výčet slouží především pro představu a umožňuje násilníka lépe odhadnout. Daligand (2014) pak nabízí specifika agresora obecněji, tedy jak se mohou chovat a s čím mohou mít problém, což ale nelze aplikovat na každého násilníka, protože každý člověk je jiný a samozřejmě mohou existovat výjimky. Jedná se spíše o základní přehled, který však musíme

brát s rezervou. Stejně tak i konkrétní typy podle Ševčíka a Špatenkové (2011), jenž slouží hlavně pro lepší přehled.

Příčinami agrese se zabývá celá řada odborníků a díky tomu vzniká mnoho teorií. Tři kategorie příčin agrese podle Buskotte (2008) jsou opět jakýmsi základem, které je třeba uvést. Oproti tomu Vágnerová (2008) a Ševčík se Špatenkovou (2011) se zabývají problematikou trochu hlouběji, kdy berou v potaz např. psychickou deprivaci, poruchy osobnosti, neurologické poruchy a jiné.

3. ŽENA JAKO OBĚŤ DOMÁCÍHO NÁSILÍ

3.1 Charakteristika týrané ženy

Každý člověk má odlišné citové prožívání, tudíž je pochopitelné, že každý také jinak reaguje na stresové a krizové situace. U někoho poznáme hned, že má problém, jiný své problémy naopak tají a hraje si na hrdinu. Muži, děti, senioři,... ti všichni mají jako oběti svá specifika, a nejinak je tomu i u žen.

Ševčík a Špatenková (2011) zmiňují, že chování týraných žen se může různit. Některé ženy jsou přesvědčeny o tom, že ony jsou ty špatné a že si trest zaslouží. Tento typ může být na partnerovi citově závislý a obvykle má velmi nízké sebehodnocení. Opačným typem je pak žena úspěšná, často pracující v nějakém prestižním zaměstnání, která se snaží přesvědčit okolí, že je vše v pořádku. Za své problémy se stydí a nerada přijímá pomoc.

Přestože jsou oba tyto typy na první pohled rozdílné, spojují je podobné otázky, které si kladou:

„Co se mnou bude?

Kam půjdu?

Uvěří mi někdo?

Co bude s dětmi?

Co tomu řeknou lidi?

Co se stane, až mě najde?

Zabije mě?“ (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 93)

Z tohoto vyplývá, že než se žena definitivně rozhodne od svého muže odejít, čeká ji dlouhý proces rozhodování. K tomu nepřispívá ani zhoršující se fyzické a psychické zdraví. A čím déle váhá, tím je situace horší.

Jako další charakteristiku si můžeme podle Buskotte (2008) uvést několik znaků, které se u týraných žen mohou v různé míře objevovat. Vždy samozřejmě záleží na délce a intenzitě domácího násilí, ale musíme brát oběť také jako individuální osobnost s různou psychickou odolností. Mezi konkrétní znaky se tedy řadí:

Pokud je žena obětí fyzického násilí, což ve většině případů bohužel je, tak se u ní logicky objevují lehčí i těžší zranění. Typické pro oběti je, že svá zranění často svádí na pouhou nehodu a jejich skutečný původ tají. Některé z nich dokonce riskují své zdraví, aby domácí násilí utajily.

Další obvyklým znakem je, že oběť žije v neustálém napětí. Nikdy neví, kdy může přijít další rána, takže se brzy naučí být v plné pozornosti, což samozřejmě není dlouhodobě udržitelné a dochází k velké únavě a vyčerpání, což může vést až k psychosomatickým potížím.

Kromě syndromu týrané ženy, který si popíšeme později, pak při dlouhodobém týrání může dojít k opravdovému traumatu, které zahrnuje posttraumatickou stresovou poruchu, emoční nevyrovnanost a labilitu, depresi, změny v percepci, nepřetržité pocity strachu a bezmoci a také sebedestruktivní tendence, díky kterým se snaží oběť s danou situací vyrovnat.

V posledním bodě je třeba upozornit na fakt, že pokud je žena dlouhodobě vystavována týrání, dříve či později může její organismus zkolabovat, což může mít pro ni další fatální důsledky.

Jak už bylo zmíněno, žádný člověk se nechová při krizové situaci stejně. Existují případy, kdy žena vydržela týrání i několik desítek let a podařilo se jí to úspěšně tajit. Otázkou je, nakolik je takový život kvalitní. Proto bychom neměli být ke svému okolí lhostejní a zároveň měli zkusit podat pomocnou ruku, i kdybychom měli jen pouhé podezření.

3. 2 Syndrom týrané ženy

V první kapitole jsme se zmínili o tzv. „*Syndromu týrané osoby*“ (Ševčík a Špatenková, 2011). „*Syndrom týrané ženy*“ („battered woman syndrom“, zkráceně BWS) je vlastně stejný syndrom, avšak BWS se specifikuje primárně na ženy, jelikož jsou nejčastějšími oběťmi domácího násilí. Je vždy spojen se vztahem, který má týraná osoba s násilníkem. Obvykle vzniká u dlouhodobého násilí a vyznačuje se specifickými příznaky. Není samostatnou diagnózou, ale spadá pod ostatní syndromy, jako je např. syndrom CAN nebo syndrom znásilnění. Tyto a další syndromy zastřešuje odborný termín „*viktimitační syndrom*“, který označuje osoby, které se staly obětí a díky traumatu je jejich duševní stav pozměněný (Čírtková, 2008).

Voňková a Spoustová (2016) pak rozlišují viktimitizaci *primární* a *sekundární*. U primární dochází k újmě, způsobené násilníkem, zatímco u sekundární je újma způsobena okolím, které špatně reagovalo, třebaže nevědomě.

Příznaky BWS se mohou různit. V literatuře jich můžeme najít nepřeborné množství, ale každá žena je jiná a ne všechny na oběť musí sedět. My si vymežíme jen ty, které se nejčastěji objevují, a to čistě pro lepší orientaci v problému. Mezi ty nejtypičtější se řadí:

„Setrvání v blízkosti agresora, patologický strach z reakcí násilné osoby, oslabení oběti ve fyzickém, psychickém, emocionálním a morálním ohledu, iluze přetrvávajícího vztahu, nejasnosti ohledně přepisování zodpovědnosti za násilí, stud ze zveřejnění, obavy ze ztráty dětí, sociální izolace, ztráta sociálně-ekonomické úrovně.“ (Voňková, Spoustová, 2016, s. 55)

Hluběji se příznaky BWS dále zabývá Čírtková (2008), která některé body upřesňuje:

Změny v emocionálních reakcích – tyto ženy se po čase přestávají chovat přirozeně a ustupují od chování, které je jim vlastní. Bývají ustrašené a při konfrontaci s agresí se chovají příliš laskavě a plaše. Typické pro ně je, že nedokážou vyjádřit vztek.

Změny v postojích a hodnocení vlastní osoby, ostatních lidí a světa – charakteristické je nízké sebevědomí obětí. Důsledkem manipulace a slovních urážek oběť o sobě získá zkreslenou představu. Velmi brzy se začne motat v kruhu sebeobviňování a snaží se okolí přesvědčit, že je situace vlastně v pořádku.

Zhoršené psychické procesy a narušení kognitivních procesů – do této kategorie spadá skupina příznaků, mezi které patří např. depresivní ladění, zvýšená úzkostnost, flashbacks, neschopnost reálně posoudit nebezpečí, poruchy paměti a v některých vážných případech, kdy je trauma příliš těžké, může dojít až k disociativní poruše identity, prostřednictvím které se jedinec snaží vyrovnat se s traumatem. Mnoho z těchto příznaků se přirozeně objevuje také u posttraumatické stresové poruchy.

Mezi další příznaky lze uvést také popírání a ignorování domácího násilí. Jedná se vlastně o obrannou reakci. Oběť si nechce přiznat, že se dostala do tak složité situace, takže partnera omlouvá a zároveň věří, že už se opravdu změní. Před okolím své pocity skrývá a snaží se samu sebe přesvědčit, že nefunkční vztah je vlastně ještě v normě a ona by celou věc zbytečně zveličila (Buskotte, 2008).

Lenore E. A. Walker (2016) rozdělila příznaky do sedmi základních kategorií, přičemž uvádí, že první čtyři jsou klinické kategorie z diagnózy posttraumatická stresová porucha. Vysvětluje, že BWS tedy pod ní částečně spadá. Další tři kategorie jsou typické právě

pro syndrom, kterým se zabýváme. Pokud příznaky pozorně porovnáme s kategoriemi od Čírtkové, zjistíme, že se v mnohém shodují:

1. Oběť znovu neodbytně prožívá traumatické události.
2. Objevuje se vysoký stupeň pocitů nabuzení a úzkosti.
3. Objevuje se vysoký stupeň vyhýbání se a také znečitlivěné emoce.
4. Jedinec může mít kognitivní potíže.
5. Dochází k narušení mezilidských vztahů.
6. Oběť má potíže s fyzickým zdravím a celkovým obrazem těla.
7. Může mít potíže v sexuální a intimní oblasti.

Posttraumatickou stresovou poruchu, o které jsme se v souvislosti s BWS zmínili, můžeme najít v MKN 10 v podkapitole *neurotické, stresové a somatoformní poruchy* (F40-F78), konkrétně pak v sekci F43. 1. Jedná se o reakci na prožitá trauma, která může trvat krátce nebo naopak dlouhodobě. Mezi projevy patří tzv. „flashbacky“, tíživé sny nebo noční můry, citová otupělost, stranění se lidí, nezvyklá bdělost a nespavost. Jedinec se snaží za každou cenu vyhnout situacím, které mohou připomenout jeho trauma. Často se objevují úzkostné pocity, deprese a sebevražedné myšlenky.

Specifikou této problematiky je pak BWS v trestním právu. Existují případy, kdy ženy v zoufalství a ve snaze uniknout tíživé situaci tyrana zabily. Jako jedna z prvních se těmito situacemi v USA zabývala právě Lenore E. A. Walker v r. 1978 (Čírtková, 2008).

V dřívějších dobách se nejčastěji na podobné trestné činy objevovaly tyto tři názory:

„BWS může být důvodem pro uznání nepřičetnosti nebo snížené přičetnosti v době skutku.

BWS může být důvodem pro akceptování obhajoby založené na nutné obraně.

BWS neznamena automaticky nepřičetnost ani jednání v nutné obraně.“ (Čírtková, 2008, s. 32)

Dnes jsou již tyto názory překonány a není přípustné vyvinění oběti domácího násilí pouze na základě nepřičetnosti. Abychom situaci vyhodnotili správně, musíme posoudit dané

okolnosti, popsat průběh vztahu a historii domácího násilí, zároveň ale psychologicky interpretovat chování oběti („tamtéž“).

Tato problematika je obecně složitá. Pro pochopení syndromu týrané ženy ji však bylo nutné alespoň okrajově zmínit.

3. 3 Potíže při konkrétních fázích po činu

V poslední části naší kapitoly, zaměřující se na prožívání týraných žen, se letmo dotkneme problémů, které se mohou v trestním řízení objevit nejen u osob ohroženým domácím násilím, ale všeobecně u obětí trestných činů. Tato podkapitola je důležitá hlavně ze dvou hledisek: Za prvé se můžeme vcítit do role oběti, která může mít strach opustit násilného partnera třeba právě kvůli některým z uvedených problémů. Za druhé se můžeme díky těmto znalostem vyvarovat určitého chování, které by mohlo ženu nějak brzdit. A v neposlední řadě nám samozřejmě mohou být užitečné i při intervenci, protože budeme schopni odhadnout, co žena skutečně cítí. Čírtková a Vitoušková (2007) uvádí několik základních potíží:

Jako první bod si uvedeme tzv. stigmatizaci, ke které dochází obvykle těsně po činu. Jedná se vlastně o to, že oběť dostane od okolí nějakou nálepku. Může se jednat i o pouhou domněnku oběti, ale přesto to na ni velmi silně působí. Se stigmatizací se dále pojí dva faktory, a to subjektivní a objektivní. Se subjektivními faktory souvisí hlavně prožívání oběti, která celou situaci nějak vnímá a stydí se. Mezi objektivní faktory, které ve velké míře souvisí s mýty a předsudky, pak řadíme chování okolí, které může způsobit další škody, např. může oběť vědomě či nevědomě izolovat.

Druhým bodem je fascinace, což je vlastně přílišný zájem dozvědět se o trestném činu co nejvíc, avšak ne s cílem oběti pomoci, ale spíš získat informace, které nás tak zajímají. Řadíme sem třeba přílišné dotírání ohledně situace a určitou netaktnost. Fascinace může napáchat velké škody hlavně těsně po činu, stejně jako stigmatizace.

Laická veřejnost obvykle nemá dostatek informací o trestním řízení a o právech, na které má nárok. Proto se nemůžeme divit, že oběť mívá problémy se získáváním právních informací a dostupností právní podpory. U domácího násilí s tímto problémem pomáhají intervenční centra, která si popíšeme v příští kapitole.

Jako další problém lze uvést slabou pozici oběti (poškozeného) při uplatňování práva. Někdy se může stát, že se oběti nedostane pomoci v takové míře, jakou skutečně potřebuje.

Může se cítit ztracená, může cítit nezám. Proto je třeba klást velký důraz na intervenci. Oběť by měla vědět, kam všude se může obrátit.

S předchozím bodem souvisí také dostupnost kvalifikované psychologické péče. Kromě právního poradenství hraje zásadní roli v životě oběti i psychologické poradenství. V každém intervenčním centru by měl být dostupný kvalifikovaný psycholog, který, pokud je to nutné, může oběť odkázat i na jiná pracoviště.

Mezi problémy můžeme zařadit i psychiatrizaci potíží obětí. Jak už víme, oběť (nejen domácího násilí) často vykazuje určité znaky traumatu. Je však důležité, abychom je při psychologické intervenci neoznačovali diagnostickými nálepkami. Někdy se mohou příznaky projevat jako konkrétní psychické nemoci, ale ve skutečnosti se jedná pouze o příznaky traumatu. Obětem rozhodně nepřidá, pokud je budeme nálepkovat jako psychicky nemocné a označovat je za „blázny“.

Jedním z větších problémů dále bývá zajištění bezpečí před vyhrožujícím pachatelem. Je jasné, že pokud oběť cítí neustálou hrozbu, výrazně to komplikuje trestní řízení. V případech domácího násilí je tedy nutné vypracovat bezpečnostní plán.

Posledním bodem jsou pak finanční a sociální potíže, které mohou oběti bránit, aby se násilníkovi postavila. K těmto potížím může dojít různě: důsledkem ekonomického týrání, nižším platem nebo kvůli náhlé změně zdravotního stavu. S tímto by měla opět pomoci intervenční centra.

3. 4 Shrnutí

V této kapitole jsme se zaměřili na samotné prožívání týraných žen. V úvodu byly podle Ševčíka a Špatenkové (2011) vymezeny nejčastější otázky, které se týraným ženám obvykle honí hlavou. Se základní charakteristikou souvisí i znaky týraných žen, které popsala Buskotte (2008). Tyto obecné znaky se člení na fyzické a psychické a zaměřují se převážně na to, k jakým psychickým procesům může u těchto žen docházet.

V další podkapitole jsme se už zaměřili hlouběji na Syndrom týraných žen, který definuje Čírtková (2008). Ona sama ho společně s dalšími syndromy řadí mezi viktimizační syndrom. Voňková a Spoustová (2016) tento syndrom pak dále dělí na primární a sekundární. Co se týče příznaků BWS, v každé odborné literatuře o domácím násilí najdeme alespoň zmínku o tomto syndromu. Voňková a Spoustová (2016) nabízejí jen výčet nejtypičtějších příznaků, zatímco Čírtková se tímto tématem zabývá více dopodrobna.

V jejím podání se víceméně shodují se znaky týraných žen. Popis podle Walker (2016) se v mnohém shoduje s jinými autory, avšak oproti jiným autorům řadí BWS pod posttraumatickou stresovou poruchu. Tu jsme si pak definovali podle ještě stále aktuální MKN 10. Nakonec jsme se tímto syndromem krátce zabývali i z hlediska trestního práva, tedy konkrétně zda může být BWS omluvou pro vraždu. Dle Čírtkové (2008) se však jedná o složitou problematiku, u které je třeba brát v potaz všechny okolnosti.

V poslední části této kapitoly se věnujeme potížím při konkrétních fázích po činu, což se děje nejenom u domácího násilí, ale celkově u obětí trestných činů. Dle Čírtkové a Vitouškové (2007) jsme se seznámili s tím, jakého chování se zejména při intervenci musíme vyvarovat, pokud chceme předejít sekundární viktimizaci.

4. INTERVENCE U DOMÁCÍHO NÁSILÍ

4. 1 Právní úprava domácího násilí

V předchozích kapitolách jsme se důkladně seznámili s domácím násilím tak, jak ho uvádí literatura. Abychom ale našemu tématu doopravdy porozuměli, je nutné nahlédnout také do zákonů, které upravují některé právní záležitosti, které se domácího násilí týkají. Jedná se zejména o vymezení některých základních pojmů, jako je např. oběť, práva oběti, týrání osoby žijící ve společném obydlí, institut vykázání, předběžné opatření a intervenční centra. V této podkapitole se budeme zabývat prvními třemi termíny. Institut vykázání, předběžné opatření a intervenční centra si pak záhy vysvětlíme v dalších podkapitolách.

Pro lepší přehled si zde uvedeme základní zákony, které se těchto záležitostí týkají. Jedná se zejména o:

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Jako první si tedy z právního hlediska definujeme *oběť* jako takovou. Jelikož s tímto pojmem pracujeme téměř neustále, patří mezi to základní, s čím bychom měli v zákonech začít. Můžeme se s ním seznámit v zákoně č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, v platném znění, v § 2, který definuje oběť jako:

„Obětí se rozumí fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobená majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil.“

Kromě toho však odstavec 3 říká, že pokud při trestném činu oběť zemře, považujeme za oběť také její blízké osoby, mezi které řadíme příbuzné v pokolení přímém, sourozence, osvojence, osvojitele, manžela, registrovaného partnera či druha.

V odstavci 4 se dále můžeme setkat s pojmem *zvlášť zranitelná oběť*, kterou se obvykle rozumí dítě, osoba s hendikepem nebo smyslovým poškozením, oběť trestného činu

obchodování s lidmi a oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti nebo trestného činu, který zahrnoval násilí či pohrůžku násilím.

V témže zákoně jsou pro nás důležité také *základní zásady a práva obětí*. Základní zásady se vážou k Policii České republiky a můžeme si je přečíst v § 3. Většina z nás by nejspíš byla schopna si tyto zásady logicky odvodit. Zároveň je však dobré je znát, aby se mohla oběť v případě porušení těchto zásad bránit. Stávat by se to samozřejmě nemělo, ale oběť by měla vědět, jaké chování si vůči ní mohou dovolit. Stručně můžeme základní zásady popsat takto:

1. Každou osobu, která se cítí být obětí, musíme za oběť považovat.

2. Policie České republiky a další orgány mají povinnost respektovat člověka a jeho důstojnost, musí se chovat zdvořile a přistupovat k oběti individuálně (na základně věku, zdravotního stavu apod.).

3. Každá oběť má stejná práva, nesmí se dělat rozdíly např. z důvodu národnosti, pohlaví atd.

4. Policie České republiky má za úkol informovat oběť o jejích právech.

5. Kromě Policie České republiky a orgánů činných v trestním řízení se při pomoci oběti musí podílet i další subjekty.

Jak už bylo zmíněno, kromě základních zásad je třeba se seznámit i s právy obětí, které můžeme nalézt v hlavě II., konkrétně díl 2 až 6. Jelikož je vše podrobně popsáno v zákoně č. 45/2013 Sb., o obětech trestních činů, v platném znění, pouze si je vyjmenujeme a krátce nastíníme, co vše tam spadá.

Díl 2 – Práva na informace: Oběť má právo žádat informace od Policie České republiky, policejního orgánu a státního zástupce, a to tak, aby jí vše bylo srozumitelné, tedy i za předpokladu, že oběť neovládá český jazyk. Má právo se informovat, k jakým institucím se může dále obrátit a u kterého orgánu získá další informace, dále za jakých podmínek má právo na přijetí opatření k zajištění bezpečí, informace o stavu trestního řízení a další.

Díl 3 – Právo na ochranu před hrozícím nebezpečím: Patří sem např. vykázaní osoby ze společného obydlí, ochrana svědka a utajení totožnosti i podoby oběti v postavení svědka a předběžné opatření v trestním řízení.

Díl 4 – Právo na ochranu soukromí: Oběť může požádat, aby se s jejími osobními informacemi mohli seznamovat pouze orgány činné v trestním řízení, policisté a úředníci Probační a mediační služby.

Díl 5 – Právo na ochranu před druhotnou újmou: Za nejdůležitější můžeme považovat v § 17 zabránění kontaktu oběti s pachatelem. Při výslechu má také právo podat námitky proti položené otázce. Také může zažádat, aby byla vyslechnuta osobou stejného nebo opačného pohlaví. U výslechu zvláště zranitelné osoby se klade důraz na to, aby se nemusel výslech opakovat. Má právo na doprovod s důvěrníkem a také může kdykoli učinit prohlášení o tom, jaký dopad měl trestný čin na její život.

Díl 6 – Právo na peněžitou pomoc: Podle § 24 má na ni nárok osoba, které v důsledku trestného činu bylo ublíženo na zdraví, byla jí způsobena těžká újma na zdraví, jedná-li se o pozůstalého po oběti, která v důsledku trestného činu zemřela, oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti a dítě, které je obětí trestného činu týrání svěřené osoby.

Další pojmy, se kterými je třeba pracovat, se nazývají *týrání svěřené osoby* a *týrání osoby žijící ve společném obydlí*. Oba termíny vymezuje zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění. Podle tohoto zákoníku je tedy domácí násilí trestným činem. Jelikož se zde zaměřujeme výhradně na týrané ženy, nebudeme týrání svěřené osoby dále rozebírat a popíšeme si týrání osoby žijící ve společném obydlí. Podle § 199 bude ten, kdo týrá osobu žijící ve společném obydlí, odsouzen k odnětí svobody v rozmezí šest měsíců až dvanáct let. Vždy samozřejmě záleží na okolnostech, na intenzitě a na újmě na zdraví, pokud ji způsobí. Trestní zákoník vymezuje podmínky následovně:

1. Každý, kdo týrá osobu žijící ve společném obydlí, bude odsouzen k odnětí svobody na dobu šest měsíců až čtyři roky.

2. Za předpokladu, že pachatel týrá obzvláště trýznivě, surově, dlouhodobě, týrá více než jednu osobu a způsobil těžkou újmu na zdraví, bude potrestán odnětím svobody na dobu dva roky až osm let.

3. Pokud pachatel způsobí těžkou újmu na zdraví více osobám nebo pokud způsobí smrt, bude odsouzen na pět až dvanáct let.

Jelikož je domácí násilí téma velmi rozsáhlé, můžeme si k těmto pojmům podle trestního zákoníku zařadit také *nebezpečné vyhrožování* a *nebezpečné pronásledování*.

Nebezpečné vyhrožování definuje trestní zákoník v § 353 jako vyhrožování usmrcením a těžkou újmou na zdraví. Opět záleží na okolnostech, ale pachatel může být odsouzený k odnětí svobody až na tři roky nebo mu může být udělen zákaz činnosti.

Nebezpečné pronásledování definuje trestní zákoník v §354 jako dlouhodobou činnost, prostřednictvím které pachatel oběti vyhrožuje, sleduje ji, snaží se ji různými způsoby kontaktovat, může jí narušovat obvyklý způsob života a nezřídka kdy dochází také ke zneužití osobních údajů. Toto chování bývá obvykle dlouhodobého charakteru. Opět záleží na stupni závažnosti, ale pachatel může být odsouzen k odnětí svobody až na tři roky.

4. 2 Institut vykázání a předběžné opatření

Institut vykázání se využívá vždy u dlouhodobého fyzického násilí ve společném obydlí. Podle zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, v platném znění, policie může násilnou osobu nebo podezřelou osobu z domácího násilí vykázat nejenom z domu či bytu, ale také z jeho blízkého okolí. Postupuje se tak na přání oběti, která se cítí být ohrožená na životě. Tato ochrana před domácím násilím byla přijata v roce 2006. Pachatelovi jsou zabaveny všechny klíče od společné domácnosti, může si vzít své osobní věci a je informován o jiném eventuálním ubytování. Celková doba vykázání je deset dnů a policie musí do tří dnů provést kontrolu, zda oběť i násilník rozhodnutí dodržují. Podle § 44 není možné celkovou dobu zkrátit, i kdyby si to oběť přála. Podle odstavce pět však může vykázaná osoba podat proti tomuto rozhodnutí námitky, které musí policista uvést v potvrzení o vykázání, nebo je může násilná osoba předložit písemně příslušnému krajskému ředitelství.

Při šetření je také nutné sdělit, jestli šlo o úmyslné fyzické napadení, doložit co nejdetailnější lékařskou zprávu z vyšetření a nakonec sepsat trestní oznámení. Poté by mělo dojít k prvnímu výslechu, kde bude poškozená osoba poučena o tom, že trestní stíhání lze vést jen za předpokladu, pokud s tím souhlasí. Jestliže by s tím nesouhlasila, případ se přestává řešit. Jinou možností je pak podmíněné zastavení trestního stíhání, při kterém se násilník k trestnímu činu přizná a s poškozenou osobou se dohodne. Pachateli může být nakonec vymezená zkušební doba na šest měsíců až dva roky, avšak v případě, že se domácí násilí opakuje, pokračuje se v trestním stíhání (Šmolka, Mach, 2008).

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, v platném znění, se dále v § 46 zmiňuje, že policista musí ohroženou osobu poučit o:

„a) možnosti podání návrhu na vydání předběžného opatření podle občanského soudního řádu,

b) možnosti využití psychologických, sociálních nebo jiných služeb v oblasti pomoci obětem násilí a

c) následcích vyplývajících z uvedení vědomě nepravdivých údajů, k nimž policista při vykázání přihlíží.“

Je třeba ještě zdůraznit, že zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění, se v § 337 zmiňuje o tzv. maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání. Znamená to, že pokud násilník rozhodnutí o vykázání porušuje, jedná se o trestný čin a může být odsouzen k odnětí svobody až na tři roky.

Kromě vykázání se lze bránit i předběžným opatřením ve věci ochrany proti domácímu násilí, které definuje zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, v platném znění. Lze ho vydat jen na návrh, který je dále popsán v § 402:

„Návrh na nařízení předběžného opatření musí obsahovat též vyličení skutečností, které osvědčují, že je společné bydlení navrhovatele a odpůrce v domě nebo bytě, ve kterém se nachází společná domácnost, pro navrhovatele nesnesitelné z důvodu tělesného nebo duševního násilí vůči navrhovateli nebo jinému, kdo ve společné domácnosti žije, anebo vyličení skutečností, které osvědčují nežádoucí sledování nebo obtěžování navrhovatele.“

O návrhu musí soud rozhodnout do 48 hodin bez jednání. Cílem tohoto opatření je ochrana oběti, tudíž má pachatel povinnost dočasně opustit společné bydlení, nesmí vstupovat do bezprostředního okolí a oběť jakkoli sledovat nebo obtěžovat. Soud může tak učinit i bez předešlého rozhodnutí policisty. Předběžné opatření trvá jeden měsíc od jeho vykonatelnosti, přičemž pokud už předtím došlo k vykázání od policie, počítá se lhůta ode dne, kdy desetidenní vykázání policistou končí (Šmolka, Mach, 2008).

Podle zákona může navrhovatel zažádat o prodloužení doby trvání předběžného opatření. Podle § 412 musí soud rozhodnout do 2 měsíců od jeho podání a zároveň může dobu trvání prodloužit jen na dobu, která je nezbytně nutná. Podle § 413 předběžné opatření poté zanikne uplynutím 6 měsíců od jeho vykonatelnosti.

4.3 Intervenční centra a azylové domy

Intervenční centra spadají pod služby sociální prevence dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění. Oběti se této intervenci může dostat dvojím způsobem, a to po vykazání násilníka, kdy má Policie České republiky povinnost nabídnout ohrožené osobě do 48 hodin pomoc intervenčního centra, anebo může centrum kontaktovat samostatně.

Intervenční centra působí od 1. ledna 2007 a vznikly na základě zákona č. 135/2006 Sb., Zákona na ochranu před domácím násilím. V každém kraji by mělo působit alespoň jedno centrum. Jsou bezplatnou sociální službou a jejich cílem je poskytnout krizovou pomoc osobám, které jsou ohroženy domácím násilím. Obvykle zde působí právník, psycholog a sociální pracovník, kteří jsou vyškoleni v krizové intervenci. Jsou poskytovány ve třech formách: ambulantní, terénní nebo pobytové. Podle § 60a odstavce 2 obsahuje služba činnosti sociálně terapeutické, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Ševčík a Špatenková (2011) zmiňují také pomoc intervenčních center při podávání návrhů, poskytnutí podpory při jednání s úřady, s jinými sociálními službami a dalšími institucemi. Mimo jiné se snaží o informovanost okolí prostřednictvím různých letáků, brožur, které umisťují na veřejně dostupných místech.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění, v § 60a odstavci 4 dále říká, že:

„Součástí služby je zajištění spolupráce a vzájemné informovanosti mezi intervenčními centry, poskytovateli jiných sociálních služeb, orgány sociálně-právní ochrany dětí, obcemi, útvary Policie České republiky a obecní policie, jakož i ostatními orgány veřejné správy.“

Jako v každé sociální službě, i u této existují jistá pravidla, kterými se musí řídit jak klient, tak pracovník. Pokud klient kontaktuje centrum sám, bez předchozího vykazání násilníka, může vystupovat anonymně. Kromě toho pracovník ústně uzavírá s klientem smlouvu, která se může na žádost změnit a může být sepsána písemně, pokud si to přeje. Oba se musí domluvit na délce spolupráce, obvyklá doba jedné konzultace je 50-60 minut. Klient si po dohodě může vzít k intervenci i blízkou osobu, které důvěřuje, ale také může být požádán o souhlas s přítomností dalšího odborníka u konzultace (Ševčík, Špatenková, 2011).

Intervenční centra jsou bezesporu službou, která změnila život obětí domácího násilí k lepšímu. Ne vždy je lehké obrátit se k někomu o pomoc a u této problematiky to platí

dvojnásob. Díky těmto službám však týrané osoby mohou konečně nalézt sebejistotu, získat cenné informace pro naplnění dalších kroků a hlavně najít tolik důležitou podporu.

Mezi další službu sociální prevence patří podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění, azylové domy. Někdy se stane, že oběť potřebuje pomoci s dočasným ubytováním. K tomuto řešení dospěje z různých důvodů. Může se například cítit stále ohrožená a v nebezpečí, přestože byl násilník vykázán, přičemž nemá nikoho blízkého, kdo by jí poskytl pomoc. V takovém případě může pomoci intervenční centrum s tzv. utajeným bydlením, u kterého se násilník nedozví, kde zrovna oběť bydlí. Velmi často bývá důvodem také nepříznivá sociální situace, kterou je třeba řešit (Buskotte, 2008).

Podle § 57 azylové domy poskytují zejména ubytování, stravu nebo pomoc při zajištění stravy, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. Služba se poskytuje za poplatek.

Podle Buskotte (2008) jsou ženy v azylových domech samostatnou jednotkou. Je jim tedy určen samostatný pokoj nebo apartmá, svůj denní program si řídí podle sebe, starají se o děti a dohlíží na to, aby chodily do školy. Zároveň se však mohou vzájemně psychicky podpořit a jsou jim k dispozici profesionální pracovníci.

4. 4 Neziskové organizace

Dnes již naštěstí existuje mnoho neziskových organizací, které se zabývají pomocí obětem domácího násilí. Jelikož je naším tématem intervence, je nezbytné si zmínit alespoň ty nejznámější.

Jako první si uvedeme Bílý kruh bezpečí, z.s. (dále jen BKB), který se nezabývá jen problematikou domácího násilí, ale také pomocí obětem a svědkům trestných činů a pozůstalým po obětech. Oběti se mohou obrátit na intervenční centrum v Ostravě, bezplatnou nonstop linku 116 006 pro oběti kriminality a domácího násilí, celostátní síť poraden, centrálu v Praze, klíčové sociální pracovníky pro zvláště zranitelné oběti a pozůstalé a linku BKB 257 317 110 pro nonstop pomoc obětem a svědkům trestných činů. Působí zde především právníci, sociální pracovníci a psychologové. Mezi další činnosti BKB patří:

„Předkládání podnětů k zákonodárným iniciativám, spolupráce při tvorbě zákonů, přednášky, výcviky, semináře, konference, publikační aktivity, vlastní projekty a účast v mezinárodních projektech, spolupráce s nestátními organizacemi, státní správou a místní

samosprávou ČR, zahraniční spolupráce – členství ve Victim Support Europe.“ (Copyright Bílý kruh bezpečí, z.s., 2009)

Mimo jiné BKB přivezl do České republiky diagnostickou metodu SARA (Spousal Assault Risk Assessment), která vznikla v Kanadě. Česká verze této metody se nazývá SARA DN. Je určena především pro policisty, ale setkat se s ní můžeme i u služeb, u kterých se předpokládá prvotní kontakt s ohroženou osobou. Obsahuje celkem 15 otázek a díky ní lze zjistit rizikové faktory a odhadnout riziko dalšího domácího násilí. (Copyright Bílý kruh bezpečí, o.s., 2007)

Jako další neziskovou organizaci můžeme uvést organizaci Persefonu, z.s., jejímž hlavním posláním je pomoc obětem domácího násilí, sexuálního zneužívání a znásilněným starším 18 let. U obětí domácího násilí poskytují zejména právní, psychologické a sociální poradenství, doprovod na jednání s úřady, soudy, policií apod., terénní výjezd za klientem, terénní práce bez přítomnosti klienta, socioterapii, zastupování u soudu, zprostředkování návazné služby a předání kontaktu na další odborníky. (Persefona, 2015)

Poslední neziskovou organizací, kterou si zde uvedeme, je ROSA – centrum pro ženy, z.s., jež sídlí v Praze. Zaměřuje se na pomoc ženám, které jsou oběťmi domácího násilí, jejich dětem a na prevenci domácího násilí. Mezi její hlavní činnosti patří krizová intervence, sociálně-terapeutické poradenství, vytvoření bezpečnostního plánu, poskytování utajeného azylového bydlení pro oběti domácího násilí a telefonická krizová pomoc pro všechny oběti domácího násilí. Ohrožené osoby mohou také využít anonymní internetovou poradnu. Kromě toho ROSA pravidelně pořádá různá školení a semináře pro odbornou veřejnost. (Copyright ROSA, 2014)

4. 5 Shrnutí

V poslední kapitole jsme se zaměřili především na právní úpravu domácího násilí, intervenční centra, azylové domy a některé neziskové organizace. Na úplném začátku jsme si vymezili hlavní zákony, se kterými pracujeme. Poté jsme se dostali k terminologii. Podle zákona 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, jsme se seznámili s definicí oběti a zvláště zranitelné oběti. Díky zákonu č. 40/2009 Sb., trestním zákoníku, pak dále s termíny týrání svěřené osoby a týrání osoby žijící ve společném obydlí. Krátce jsme zmínili také nebezpečné vyhrožování a nebezpečné pronásledování, protože obojí může s domácím násilím souviset.

V další podkapitole jsme se zaměřili na ochranu oběti. Definovali jsme si podle zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, institut vykázání, tedy základní podmínky a průběh. Vybranou část z práva vhodně doplňuje citace Šmolky a Macha (2008). S institutem vykázání pak dále souvisí maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, o kterém se zmiňuje zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Další termín, kterým jsme se zabývali, je předběžné opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí ze zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, který opět doplňují citace Šmolky a Macha (2008). Zejména zmiňují dobu rozhodnutí soudu, cíl opatření a dobu trvání. Podle stejného zákona se pak může řešit zažádání o prodloužení doby předběžného opatření.

Jelikož se zabýváme intervencí, bylo nutné zmínit také intervenční centra, jež definuje zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Konkrétně popisuje službu, činnosti centra a cíl. Podle Ševčík a Špatenkové (2011) se pak zaměřujeme i na vztah klienta s pracovníkem. Druhou sociální službou jsou azylové domy, které jsou opět vymezeny ve stejném zákoně. Díky doplnění podle Buskotte (2008) se zmiňujeme i o utajeném bydlení.

Poslední část této kapitoly je věnovaná některým neziskovým organizacím. Jedná se o Bílý kruh bezpečí, který se zaměřuje převážně na pomoc obětem trestných činů, ale částečně také na oběti domácího násilí. Neziskové organizace Persefona a ROSA jsou potom zaměřeny čistě na problematiku domácího násilí.

VÝZKUMNÁ ČÁST

1. VÝZKUMNÉ CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Ve své výzkumné práci bylo mým cílem porovnat mezi sebou jednotlivá zařízení. Kromě toho jsem si dala za cíl porovnat výsledky s literárními zdroji ze své teoretické části.

Své výzkumné otázky jsem rozdělila do dvou částí. V první části jsem své výzkumné otázky směřovala na intervenční centra a neziskovou organizaci Bílý kruh bezpečí. Abych dosáhla stanovených cílů, zvolila jsem si hlavní výzkumnou otázku (HVO) a několik specifických výzkumných otázek (SVO).

Jakým způsobem by měla probíhat intervence u osob ohrožených domácím násilím? (HVO)

1. Jaké předpoklady a schopnosti by podle Vás měl mít pracovník, který pracuje s oběťmi domácího násilí? (SVO1)

2. V jakém stádiu obvykle vyhledá klient Vaši pomoc? (SVO2)

3. Jak a jakým způsobem začínáte práci s novým klientem? (SVO3)

4. Jaké metody používáte při intervenci? (SVO4)

5. Odkud se obvykle klienti dozví o Vašem pracovišti a jakými způsoby se snažíte informovat veřejnost o Vaší službě? (SVO5)

Jelikož je mým dalším respondentem pracovník Policie České republiky, který se specializuje na domácí násilí, rozhodla jsem se vytvořit ještě druhou část specifických výzkumných otázek, jelikož se jedná o intervenci tak odlišnou, že není možné použít ty samé otázky.

Jakým způsobem by měla probíhat intervence u osob ohrožených domácím násilím? (HVO)

1. Jak by podle Vás měla postupovat oběť, pokud se rozhodne řešit domácí násilí? (SVO1)

2. Jak postupujete na místě incidentu při vykázání? (SVO2)

3. Jakým způsobem probíhá vyšetřování? (SVO3)

4. Jak se řeší nebezpečné pronásledování a vyhrožování? (SVO4)

5. Jak často dochází k vykázání ve Zlínském kraji? (SVO5)

2. METODIKA V KVALITATIVNÍM VÝZKUMU

2. 1 Vymezení kvalitativního přístupu

Ještě před samotnou realizací výzkumu je samozřejmě důležité zjistit, co vlastně kvalitativní přístup znamená. Existuje mnoho odborných definic, které se až na výjimky shodují. Tato práce byla vytvořena na základě definice podle Miovského:

„Kvalitativní přístup je v psychologických vědách přístupem využívajícím principů jedinečnosti a neopakovatelnosti, kontextuálnosti, procesuálnosti a dynamiky a v jeho rámci cíleně pracujeme s reflexní povahou jakéhokoli psychologického zkoumání. Pro popis, analýzu a interpretaci nekvantifikovaných či nekvantifikovatelných vlastností zkoumaných psychologických fenoménů naší vnitřní a vnější reality využívá kvalitativních metod.“
(Miovský, 2006, s. 18)

Oproti kvantitativnímu výzkumu může výzkumník danou problematiku zkoumat a interpretovat z více stran, uplatňuje se při něm princip holismu a je více otevřený možnostem, kdy můžeme sledovat, jak se proměnné navzájem ovlivňují. Výzkumník je zde více zainteresovaný, může výzkum přímo i nepřímo ovlivnit a získaná data jsou hlubší („tamtéž“).

2. 2 Výběr účastníků a metoda získávání dat

Ve své práci jsem se rozhodla použít metodu *záměrného (účelového) výběru*, která se jako jedna z nejčastějších aplikuje v kvalitativním výzkumu. Zjednodušeně lze říct, že vzorek si záměrně vybíráme podle specifických vlastností (Miovský, 2006).

Abych naplnila cíle, které jsem si stanovila, vybírala jsem nejenom účastníky, kteří poskytují intervenci obětem domácího násilí, ale snažila jsem se sehnat také klienty, kteří v minulosti intervenční centrum navštívili. Mým záměrem bylo získat dohromady alespoň devět respondentů, kteří mají zkušenost v této oblasti a jsou ochotní na mé otázky odpovídat. U klientů intervenčních center jsem neměla žádné podmínky, pouze jsem vyžadovala jejich osobní zkušenost. U pracovníků mou jedinou podmínkou bylo profesní zaměření účastníků. Jedná se o osoby, pracující v těchto institucích:

- **Intervenční centrum v Olomouci (sociální pracovnice, právnička, psychologka)**
- **Centrum poradenství pro rodinné a partnerské vztahy, p.o. ve Vsetíně, spadající pod intervenční centrum ve Zlínském kraji (sociální pracovnice)**
- **Bílý kruh bezpečí, z.s. v Olomouci (sociální pracovnice)**

- **Obvodní oddělení Policie České republiky ve Vsetíně (pracovnice, specializující se na domácí násilí)**

Co se týče metody sběru dat, zvolila jsem na základě tématu metodu moderovaného rozhovoru neboli interview. Konkrétně jsem se rozhodla pro kombinaci polostrukturovaného interview a narativního interview.

Polostrukturované interview, které je charakteristické tím, že má tazatel stanovený okruh otázek, které však může kdykoli doplnit (Miovský, 2006).

Nestrukturované interview je volný a nedirektivní rozhovor, u kterého nemáme vytvořenou strukturu. U tohoto druhu rozhovoru se snažíme hlavně držet tématu, ale jde nám i o to, aby se respondent v daném prostředí cítil při rozhovoru dobře. Sem spadá právě *narativní interview*, u něhož je smyslem, aby respondent povyprávěl vlastními slovy co nejvíc o dané problematice. Vyprávění by se nemělo přerušovat, můžeme se však doptat na věci, které nám nejsou příliš jasné (Miovský, 2006).

Všechny rozhovory jsem uskutečnila v období od prosince 2018 do konce března 2019. S každou zvolenou institucí jsem se po telefonické domluvě dohodla na termínu a místě, kterým bylo pokaždé pracoviště, kde daná osoba pracovala. Samozřejmě jsem při tom respektovala pracovní dobu zaměstnanců i vnitřní chod zařízení.

S respondenty, kteří vyprávěli o své zkušenosti v intervenčním centru, jsem si domluvila setkání u sebe doma. Vzhledem k citlivosti tématu jsem se jim snažila poskytnout příjemné prostředí, abych jim vyprávění ulehčila. Jejich odpovědi jsem pak upravila do formy kazuistik.

Celková doba každého rozhovoru byla v rozmezí 30-45 minut. Na začátku jsem vždy respondenta ubezpečila, že v rámci ochrany osobních dat a soukromí nebude zveřejněno jeho pravé jméno. Pokud byl rozhovor nahráván, tak vždy se souhlasem respondenta. Také jsem zdůraznila, že celý rozhovor bude sloužit pouze k účelům této bakalářské práce.

Jako metodu zpracování jsem využila podle Miovského (2006) kombinaci audiozáznamu a záznamového archu. Pokaždé jsem dala respondentovi na výběr, co je mu příjemnější, a respektovala jeho přání. Poté jsem mu v případě polostrukturovaného interview kladla předem připravené otázky, které jsou shodné se specifickými výzkumnými otázkami, případně jsem pro pochopení celého kontextu využila i otázky doplňující. Do narativních rozhovorů jsem se snažila co nejméně zasahovat a nechávala účastníka výzkumu, aby vše povyprávěl vlastními slovy.

2.3 Metoda analýzy a triangulace

Abych naplnila své stanovené cíle, rozhodla jsem se použít tzv. metodu vytváření trsů, kterou Miovský (2006) popsal následovně:

„Metoda vytváření trsů slouží obvykle k tomu, abychom seskupili a konceptualizovali určité výroky do skupin, např. dle rozlišení určitých jevů, místa, případů atd. Tyto skupiny (trsy) by měly vznikat na základě vzájemného překryvu (podobnosti) mezi identifikovanými jednotkami. Tímto procesem vznikají obecnější, induktivně zformované kategorie, jejichž zařazení do dané skupiny (trsu) je asociováno s určitými opakujícími se znaky, určitým charakteristickým uspořádáním atd.“ (Miovský, 2006, s. 221)

Pomocí této metody jsem schopná získaná data roztrždit podle podobnosti, čímž získám odpovědi na vedlejší výzkumné otázky a díky tomu i na hlavní výzkumné otázky. Na základě polostrukturovaných rozhovorů a kazuistik jsem následně provedla podle této metody rozbor.

Pokud chceme, aby náš výzkum byl validní, je třeba použít alespoň dvě různé metody a nezaměřovat se pouze na jednu. Tento postup se nazývá triangulace. Denzin (1989 in Hendl, 2005) vymezil tři základní druhy, kterými jsou:

1) datová triangulace – znamená, že zkoumáme jev v různém časovém rozpětí, na odlišných místech a do výzkumu zařazujeme rozmanitou skupinu osob. V rámci mého výzkumu jsem vedla rozhovory v rozpětí několika měsíců, které se uskutečnily buď v konkrétních zařízeních, nebo u mě doma. Kromě toho jsem se zaměřila nejenom na pracovníky, ale také na klienty, mám tedy pohled na danou problematiku z obou stran.

2) triangulace výzkumníků – znamená, že ve výzkumu se bude angažovat více osob, díky čemuž můžeme předejít případnému pokrivení pohledu na danou věc.

3) metodologická triangulace – znamená, že můžeme kombinovat v rámci výzkumu různé metody, případně využít i triangulaci uvnitř metody. V mém případě jsem využila druhou možnost, kdy jsem si jako metodu sběru dat vybrala moderované interview, ale využila jsem nestrukturované i polostrukturované interview.

3. ANALÝZA DAT

Jak už jsem uvedla výše, vybrala jsem si metodu vytváření trsů. Podařilo se mi sehnat celkem 6 respondentů, kteří pracují s oběťmi domácího násilí. Zbylí 3 respondenti mají osobní zkušenost s domácím násilím a také s intervenčním centrem. Trsy jsem vytvářela na základě vedlejších výzkumných otázek. Díky tomu jsem schopná odpovědět na hlavní výzkumné otázky a také cíle. Pro lepší přehlednost jsem pracovníky i klienty označila zkratkami. U pracovníků jsou to: **PR** – právnička, **SP** – sociální pracovnice, **PS** – psycholožka, **PO** – policistka. Klienty intervenčních centrem jsem označila jako **R1** – respondent 1, **R2** – respondent 2 a **R3** – respondent 3.

1. Jaké předpoklady a schopnosti by podle Vás měl mít pracovník, který pracuje s oběťmi domácího násilí? (SVO1)

Touto otázkou jsem chtěla hlavně zjistit, jak pracovníci nahlíží na svou profesi a zda jsou schopni sebereflexe. Také ovšem to, jak klienti vnímají chování a přístup pracovníků.

Je pochopitelné, že lidé, kteří pracují s oběťmi domácího násilí, by měli mít určité schopnosti. Respondentka PR z intervenčního centra uvádí hlavně „*empatii, vlídný přístup a schopnosti vcítit se do druhého*“, s čímž souhlasí i ostatní pracovnice. Kromě toho SP1 říká: „*měl by mít nějaké vzdělání v této oblasti a povědomí o legislativě... sociální pracovník by dále měl mít schopnost využívat vhodné techniky sociální práce a techniky krizové intervence.*“ Respondentka PS doplňuje ještě „*schopnost pohotově reagovat.*“ Z druhého intervenčního centra klade SP2 důraz na osobnostní nastavení a sebevzdělávání, konkrétně tedy: „*pak jsou tu osobnostní schopnosti, musí být schopen i nějaké psychohygieny, sebereflexe a musí být i vyzrálou osobností... vůbec není od věci, pokud si udělá i psychoterapeutický výcvik.*“

Respondentka z Bílého kruhu bezpečí SP3 má podobný názor, avšak podle ní je velmi důležité „*přístupovat k obětem domácího násilí s respektem a bez hodnocení, pracovník by měl mít individuální a partnerský přístup.*“

Co se týče klientů intervenčních center, vesměs vnímají přístup pracovníků podobně. R1 „*popisuje sociální pracovníci jako empatickou a vstřícnou. Líbilo se jí, že ji pracovnice do ničeho netlačí a nechává ji, aby se sama rozhodla... přístup právníka rovněž popisuje jako ochotný.*“ R2 přístup k ní vnímala podobně: „*líbilo se jí, že ji do ničeho nenutí a nechává*

ji mluvit.“ Poslední klientka R3 tvrdí, „že se k ní všichni chovali vlídně, měla od nich podporu a psychologickou poradnu.“

2. V jakém stádiu obvykle vyhledá klient Vaši pomoc? (SVO2)

Další otázkou jsem chtěla zjistit, zda se k nim dostávají klienti ještě na začátku násilného vztahu, kdy následky nejsou tak hrozné, nebo už u dlouhodobého násilí.

Pracovnice intervenčních center se shodují, že oběti se k nim dostanou v různých stádiích. Respondentka PR uvádí: „do našeho centra chodí oběti ve všech stádiích.“ SP1 doplňuje, že „tu jsou samozřejmě klienti, kteří zažívají dlouhodobé násilí, ale až teď přišla chvíle, kdy to mohou řešit.“ Pracovnice PS ještě zmiňuje tyto klienty: „menší skupinou jsou potom lidé, kteří už nežijí v domácím násilí, ale stále je ta minulost pronásleduje.“ Odpověď SP2 z jiného intervenčního centra se shoduje: „nelze to zobecnit, protože jsou různé typy klientů... mohou to být klienti z vykázaní, pak jsou tu nízkoprahoví uživatelé... další skupinu tvoří lidé, kteří žijí v domácím násilí už několik let a jenom ventilují své emoce.“

Odlišnou zkušenost má ale SP3 z Bílého kruhu bezpečí, jelikož se jedná o jiný druh zařízení: „většinou v pozdějším, protože nejdříve si ten klient projde intervenčním centrem, hlavně pokud se jedná o vykázaní... je to různé u klientů, kdy to nejde přes policii.“

Klientka R2 měla takovou zkušenost, že se do intervenčního centra dostala relativně rychle: „po několika měsících soužití se však na návštěvě u své matky zhroutila... nakonec zdráhavě souhlasila s návštěvou intervenčního centra.“

3. Jak a jakým způsobem začínáte práci s novým klientem? (SVO3)

U této otázky bylo mým cílem zjistit, zda mají pracovníci nějaký obecný postup, jak začínají práci s novým klientem. Také mě zajímalo, jak moc se v této části intervenčního centra liší od Bílého kruhu bezpečí.

Respondentka z intervenčního centra PR říká, že „obvykle si bere úvodní konzultaci sociální pracovník, ale většinou u toho bývá i právník.“ SP1 to dále doplňuje: „představíme to intervenční centrum, čím se zabýváme... u toho vykázaní je trochu jiná situace, ale nízkoprahoví uživatelé většinou přijdou, sednou si a začnou vyprávět ten svůj příběh.“ Kromě základního seznámení se službou se však uzavírá i dohoda, což popisuje PS: „uzavíráme s klientem ústní smlouvu, dohodneme se na nějakém cíli spolupráce a na jakou dobu sem bude docházet.“ SP2 z druhého intervenčního centra popisuje rozdílné přístupy podle toho, jak se k nim uživatel dostane: „pokud je to z vykázaní, tak nám přijde úřední záznam vykázaní

od policie, my si ho zkontrolujeme a pak ty osoby oslovujeme... když je to nízkoprahový klient, tak ten začátek práce je různý, záleží na přání klienta. Ve většině případů ti klienti začínají u sociálního pracovníka, protože chtějí vědět, jak mají postupovat, probereme společně ty možnosti, vytvoříme bezpečnostní plán. Dále mu dáme kontakty na různé organizace a právníka.“

U Bílého kruhu bezpečí je způsob práce podobný, ale přesto místy odlišný. SP3 ho popisuje následovně: *„nejdříve ho seznámíme s pravidly, pak se mapuje jeho situace. Hodně se řeší, co by potřeboval a jestli jsme mu schopni tohle poskytnout. Pracuje se tedy s očekáváním, potřebami a možnostmi klienta.“*

Podobné zkušenosti mají i klienti, kteří intervenční centrum navštívili. Všechny tři výpovědi jsou si velmi podobné. Prvotní kontakt u R1 probíhal shodně s vyprávěním pracovníc: *„na začátku se jí ujala sociální pracovnice, která nejdříve představila samotné intervenční centrum a poté přešla k jejímu problému... celou situaci společně probraly. Nakonec jí bylo doporučeno, aby kontaktovala jejich externího právníka.“* V dalším případě se R2 také ujala jako první sociální pracovnice: *„v intervenčním centru se jich jako první ujala sociální pracovnice. Seznámila je s tím, jak fungují a pomalu se začala vyptávat na Klářin příběh... poté Kláře vysvětlila problematiku domácího násilí a vyhodnotila na základě znaků, že se u Kláry o domácí násilí skutečně jedná.“* Třetí kazuistika jasně ukazuje, že intervenční centrum po vykázání skutečně kontaktuje oběť: *„kontaktoval ji pán, který ji dostal na starosti. Nejdříve jí okrajově pomáhal, jak nakládat s událostmi, že nemusí říkat vše, dával jí rady, kam se může obrátit, co dělat, jestliže na něho narazí.“*

4. Jaké metody používáte při intervenci? (SVO4)

Vzhledem k tomu, že jsem svou práci zaměřila na intervenci, chtěla jsem v této oblasti zjistit co nejvíc. Zajímalo mě, jakými způsoby pracuje právník, sociální pracovník a psycholog.

Všechny pracovnice se shodují, že nejdůležitější je tzv. *krizová intervence*, která se poskytuje osobám v nějaké tíživé momentální situaci, která je může ohrozit i na životě, např. pokud má suicidální myšlenky. (Centrum poradenství pro rodinné a partnerské vztahy, 2015)

Respondentka PR říká: *„My všechny jsme prošly výcvikem krizové intervence, i já jako právník. Právní pomoc pak primárně spočívá v tom, že pomáhám těm obětem se sepsáním návrhu na ochranu před domácím násilím, který si však klient sepisuje sám.“*

Potom také poskytují poradenství. “ Co se týče pak sociálního poradenství, tak to SP1 popisuje následovně: „role sociální pracovníce je poskytování sociálně-právního poradenství, tzn. zmapování té situace, nastavení možností, hledají se kroky, které jsou pro klienta nejoptimálnější.“ SP2 ve druhém intervenčním centru pak práci sociálního pracovníka konkrétně zmiňuje jako: „pak mu pomáháme v sociálně-právní problematice u těch dalších kroků, jako je odchod od partnera, jaké má práva, otázka výživného, rozvodové záležitosti, návrh předběžného opatření, dále sbírání důkazů,... zkrátka každou tu situaci mapujeme. V rámci terénní služby také klienty doprovázíme třeba na policii, k rozvodovému řízení nebo i na úřad práce, ale vždy fungujeme jako psychická podpora.“ Psychologickou pomoc pak PS popisuje jako: „u první konzultace se velmi často využívá právě krizová intervence, kdy člověk potřebuje podporu a nějak se srovnat. Když už je ukotvený, začínáme s ním pracovat podle toho, co zrovna potřebuje... poslední dobou se také setkávám se sociální fobií... vždy je to ale forma poradenství. Když klient potřebuje nějakou dlouhodobější psychologickou péči, odkazují ho dál.“

Pracovnice SP3 z Bílého kruhu bezpečí postupuje podobně: „velmi často potřebují právní informace. Poskytujeme i ambulantní terapeutickou pomoc... pořádají se i 1x ročně víkendové pobyty hlavně v Brně a Praze pro oběti trestných činů, pro pozůstalé a znásilněné osoby... z nadačních fondů se také realizuje kurz sebeobrany. Co se týče domácího násilí, klient se může od nás dozvědět bezpečnostní rady a jakými způsoby může postupovat.“

Klientce R1, která využila právní poradnu, bylo doporučeno: „ze všeho nejdříve s ní probral celou situaci a ujistil ji, že se výhrůžek manžela nemusí obávat. Dále jí doporučil, aby zažádala o svěřeni dětí do vlastní péče a také o výživné... právník paní Kateřině také poradil, jak má zažádat o rozvod.“ Klientka R2 popisuje, že s ní sociální pracovníce při jednorázové návštěvě probrala možnosti řešení: „společně tedy probraly její situaci a společně se snažily najít řešení. Jednou z možností bylo nahlásit to na policii, což Klára opět odmítla.“ Nejdlejší zkušenost s intervenčním centrem měla klientka R3, která se poté dostala do Bílého kruhu bezpečí: „měla od nich podporu a psychologickou radnu jak pro sebe, tak tehdy pro 7letou dceru. Mohla jim kdykoli zavolat. Nakonec dostala kontakt na Bílý kruh bezpečí, který jí dále pomáhal v právních věcech.“

5. Odkud se obvykle klienti dozví o Vašem pracovišti a jakými způsoby se snažíte informovat veřejnost o Vaší službě? (SVO5)

Tato otázka byla položena spíše pro zajímavost. Zároveň považuju za důležité co nejvíc šířit informace o těchto službách. Jelikož se odpovědi opakují, vybrala jsem jen některé výroky.

Úplným základem je samozřejmě policie, která je po vykázání s intervenčním centrem v kontaktu. Toto popisuje i PR: *„náš základní spolupracující subjekt je policie, protože pokud dojde k vykázání, musí intervenční centrum dle zákona kontaktovat ohroženou osobu.“* SP1 bere v úvahu i jiná zařízení, od kterých se klienti mohou dozvědět o jejich službě: *„někdy se o nás dozví tak, že jsou v kontaktu třeba s jinými sociálními službami nebo sociálně-právní ochranou dětí, mohl jim to říct psycholog, ... zkrátka někdo z těch odborných kruhů.“* SP2 z druhého intervenčního centra doplňuje: *„v dnešní době lidé hodně využívají informace na internetu, ale my se samozřejmě snažíme mít na veřejných místech letáky. Snažíme se i jednou, dvakrát za rok dát informaci do místních novin. Velmi často se klienti o nás dozví od blízkých přátel... s informovaností veřejnosti jsme někdy spokojeni, ale někdy se naopak snažíme přijít na to, kde bychom ještě mohli šířit informace. Základem je, že kdo chce, tak si to naše centrum najde.“*

SP3 z Bílého kruhu bezpečí ještě zmiňuje: *„informace šíříme přes různé kampaně skrze média a letáky... pořádají se ale akce jako Den sociálních služeb, Den pro rodinu obětí. Informovanost i intervenci je nízká, ale díky internetu se zvyšuje. Problém je dobře si vybrat, protože je těch organizací hodně.“*

Oběti tedy mají dostatek možností, jak se o těchto zařízeních dozvědět. V případě klientky R3 už jsem výše zmínila, že ji z intervenčního centra kontaktovali: *„po vykázání se Dana velmi rychle dostala do intervenčního centra. Kontaktoval ji pán, který ji dostal na starost.“* Oproti tomu se obě další respondentky o něm dozvěděly od blízké osoby. V případě R1 to byla kamarádka: *„velmi jí však pomohlo, že se svěřila kamarádce, která jí doporučila intervenční centrum.“* U R2 to byla maminka, který jí nejdříve doporučovala policii, avšak s tím Klára nesouhlasila: *„Její matka se jí snažila přesvědčit, ať zajde na policii, což ovšem Klára odmítala. Nakonec zdráhavě souhlasila s návštěvou intervenčního centra.“*

6. Jak by podle Vás měla postupovat oběť, pokud se rozhodne řešit domácí násilí? (SVO1)

U dalších otázek jsem se zaměřovala na práci policistky České republiky. Odpovědi policistky jsem převážně doplňovala některými odpověďmi klientky, která s policií

spolupracovala. Tuto otázku jsem zvolila proto, že jsem chtěla znát názor policistky, kam by se podle ní měla jako první oběť obrátit.

Respondentka PO odpověděla, že ze všeho nejdříve by se měla oběť obrátit právě na Policii České republiky, a to z důvodu: *„protože ne všechno je domácím násilím, i když to tak třeba na první pohled vypadá... takže si myslím, že by měla jít první na policii, kde dostane informace o tom, jak běží trestné řízení, ale hlavně z její výpovědi obvykle bývá zřejmé, jestli se jedná právě o týrání.“*

R3 popsala, že se na policii obrátila, až když se cítila opravdu ohrožená. V tomto případě však šlo o krok správným směrem: *„chvíle, kdy od něho utekla na policii, byla pro ni nejtěžší, protože měla strach o svůj život... přístup policie hodnotí jako perfektní. Musela podstoupit výslech. Důkazem byla ona sama, protože měla četná poranění, která policisté vyfotili.“*

7. Jak postupujete na místě incidentu při vykázání? (SVO2)

U této otázky bylo mým cílem zjistit co nejvíce informací o postupu policie při vykázání, tedy od příjezdu policie k násilníkovi, až ke zkontaktování intervenčního centra.

PO vysvětluje, že to není otázka přímo na ni, jelikož pracuje spíše až v další fázi trestního řízení. Obecně ale postup policie zmiňuje takto: *„mají metodické příručky, podle kterých by měli postupovat, mají pravidelná školení. Na místě by měli empaticky nějak vyhodnotit tu situaci, neměly by tam být projevy nějakých sympatií a antipatií a samozřejmě by měli zjistit tou empatickou cestou co nejvíce informací... vykázání je pak na dobu deseti dnů a ohrožená osoba v tu chvíli nemá možnost s tím souhlasit nebo nesouhlasit... vykázání se pak posílá na intervenční centrum, které pak kontaktuje tu ohroženou osobu a je jí nabídnuta spolupráce.“*

S tímto souhlasí i SP1, která se o vykázání zmiňuje: *„Náš základní spolupracující subjekt je policie, protože pokud dojde k vykázání, musí intervenční centrum dle zákona kontaktovat ohroženou osobu.“*

Svou zkušenost s vykázáním zmínila i R3: *„na policii ji vyzvedl její bratr i s matkou, poté jeli se dvěma policisty do bytu násilníka, kde ho vykázali. Dana si vzala syna a jen ty nejdůležitější věci pro děti. Nakonec se domluvili, že může zůstat u své matky... po vykázání se Dana velmi rychle dostala do intervenčního centra. Kontaktoval ji pán, který ji dostal na starosti.“*

8. Jakým způsobem probíhá vyšetřování? (SVO3)

Tato otázka mě velmi zajímala, protože právní oblast u domácího násilí je velmi složitá, takže jsem byla ráda, že mi ji může vysvětlit přímo odborník.

PO uvedla, že se jedná jen o naprosté základy. Celkově by tedy byla odpověď daleko obsáhlejší, ale do uvedení našeho tématu to stačí. Jako hlavní zmínila: *„důležité je získat maximální množství informací od ohrožené osoby, ale zároveň se pokoušíme vyslýchat jenom jednou v průběhu toho trestního řízení kvůli sekundární viktimizaci... pokud je to možné, vyslycháme sousedy, např. rodiče žijící v přízemí třeba v rodinném domě a děti od patnácti let. Potom případně dochází k samotnému obvinění... a už je vedeno trestní řízení, které potom směřuje k podání obžaloby, případně k nějakému pravomocnému rozsudku. Během té doby, co je obviněn, se přibírají znalci na oběť... pokud násilná osoba páchá to násilí pod vlivem alkoholu, drog nebo pokud je jinak psychicky narušenou osobností, tak se zpracovává znalecký posudek i na toho obviněného. Musí mít obhájce... výsledkem toho trestního řízení je zpravidla podání obžaloby k soudu a ve finále nějaký odsuzující rozsudek.“*

Vyšetřováním si prošla i R3, která celý proces popsala jako velmi zdlouhavý. Její odpovědi se shodují s vyjádřením policistky: *„mezitím se shromažďovaly další důkazy a vyslychali se svědci, mezi které patřil např. domovník a Danina kamarádka, která s nimi asi dva měsíce bydlela. Musela také podstoupit psychiatrické vyšetření v okrese u soudního psychiatra... probíhaly také lékařské zprávy... oficiální soud proběhl až půl roku od jejího útěku. Zvolila si možnost, aby mohla vypovídat bez přítomnosti násilného Davida. Říká, že soudní prokurátor byl velmi shovívavý a chtěl vylíčit jen pár důležitých bodů. Advokát protistrany jí prý položil pouze jednu otázku... její přítel byl nakonec odsouzen až téměř po roce od vykázání na dobu 3,5 roku. Také musí zaplatit Daně odškodnění, což bylo odsouhlaseno soudem.“*

9. Jak se řeší nebezpečné pronásledování a vyhrožování? (SVO4)

Přestože se tato oblast nevztahuje přímo na domácí násilí, může s ním souviset. Vzhledem k tomu, že jsem měla čas si o tom s paní policistkou promluvit, využila jsem toho.

PO opět zmínila, že je tato problematika velmi složitá a celkově je nebezpečné pronásledování těžké prokázat. Dále zmínila, že: *„nám obecně pomáhá, když je prováděno prostřednictvím telekomunikačních technologií, tedy je zde něco, co je doložitelné... musí v té pronásledované osobě vzbudit nějakou důvodnou obavu... také ho to obtěžuje v práci*

a v osobním životě. V té základní formě hrozí pachateli trest odnětí svobody na jeden rok nebo zákaz činnosti... nebezpečné vyhrožování je potom to, že někdo někomu vyhrožuje takovým způsobem, že to je v člověku schopné vzbudit nějakou důvodnou obavu, že udělá něco dětem atd. Pak už je nebezpečné vyhrožování versus vydírání. Jsou to trochu jiné skutkové podstaty, za vydírání hrozí sazba až 8 let. Záleží na tom, co se nám podaří prokázat, někdy je to např. pouze přešůpek.“

10. Jak často dochází k vykázání ve Zlínském kraji? (SVO5)

Jelikož jsem absolvovala rozhovor s policistkou ve Zlínském kraji, zajímalo mě, kolik případů se zhruba za rok objeví.

PO zdůraznila, že to přesně neví, ale že existují přesné statistiky. Pro představu uvedla alespoň odhad: „*myslím si, že co se týče Zlínského kraje, tak se bavíme o nějakých desítkách případů ročně. Můj odhad je tak 30, ale jistě to nevím.*“

4. DISKUZE

Jedním z výzkumných cílů bylo srovnat mezi sebou zařízení, která poskytují intervenci u osob ohrožených domácím násilím. Já jsem vedla rozhovory s pracovníky intervenčních center, s neziskovou organizací Bílý kruh bezpečí a s Policií České republiky. Každé z těchto zařízení má trochu jiný charakter, ale v hodně bodech se shodují. Tyto rozhovory jsem poté doplnila kazuistikami klientek intervenčních center.

Jelikož se u všech pracovníků jedná o práci s lidmi, navíc s takto specifickou skupinou, všechna tři zařízení považují za velmi důležitou velkou míru empatie a jisté osobnostní nastavení pro tuto práci. Vzhledem k tomu, že se zde setkáváme s profesemi jako je právník, psycholog, sociální pracovník a policista, je jasné, že se u všech vyžaduje určitá míra vzdělanosti, hlavně co se týče legislativy. Z rozhovorů také vyplývá, že každý, kdo pracuje s oběťmi domácího násilí, by měl projít výcvikem krizové intervence.

Pokud mezi sebou srovnáme intervenční centra, zjistíme, že se obě v odpovědích na všechny specifické otázky shodují, hlavně co se týče způsobu práce. Stručně můžeme říct, že práce s novým klientem začíná obvykle u sociálního pracovníka, který s obětí probere základní věci a pomůže mu, aby se zorientoval ve své situaci. Právník a psycholog dále poskytnou poradenství podle přání klienta. Obě intervenční centra podotkla, že často pomáhají se sepsáním návrhu na předběžné opatření. Kromě toho obě také zmínila spolupráci s Policií České republiky, která je daná zákonem.

Nezisková organizace Bílý kruh bezpečí se s intervenčními centry v lecčem shoduje, avšak nejpodstatnější rozdíl je, že BKB se zabývá primárně oběťmi trestných činů jako takových. Obětem domácího násilí se samozřejmě věnuje také, ale nejsou jejich hlavní cílovou skupinou. Stejně jako intervenční centra, i BKB na začátku intervence mapuje danou situaci klienta a pracuje s jeho přáním. Kromě právního poradenství se však podle mého názoru více zaměřuje na terapeutickou pomoc. U intervenčního centra bývá obvykle ve formě poradenství, u BKB je pomoc dlouhodobější. Obě zařízení ale mají podobný názor na informovanost veřejnosti a také se podobným způsobem snaží o její šíření.

Policie České republiky má téměř ve všech směrech odlišné zaměření, než intervenční centra a Bílý kruh bezpečí. Je tedy logické, že se jejich činnost velmi odlišuje. U policie se jedná zejména o vyšetřování a o samotné trestní řízení. Jak bylo zmíněno v rozhovoru, měla by to být první zastávka, kam by se oběť domácího násilí měla obrátit. Zejména v případě, pokud chce dostat násilníka do vazby. Z rozhovorů i ze zákona dále vyplývá spolupráce

s intervenčními centry. S ostatními dvěma organizacemi se policie shoduje hlavně v přístupu k oběti, tedy přistupovat k ní empaticky a bez předsudků.

Pokud nahlédneme do literatury, zjistíme, že výpovědi respondentů se s ní ve všech směrech shodují. Všechny knihy, internetové odkazy a zákony, ze kterých jsem čerpala a které jsou uvedeny v seznamu použité literatury a zdrojů, jsou totožné s odpověďmi na výzkumné otázky. Výjimkou jsou otázky zaměřené na subjektivní názory pracovníků. Celkově jdou ale odpovědi respondentů více do hloubky, než je uvedeno v literatuře, a také se zde odráží dlouhodobá praxe, kterou pracovníci mají za sebou.

Má hlavní výzkumná otázka zní: *Jakým způsobem by měla probíhat intervence u osob ohrožených domácím násilím?*

Na základě všech uvedených rozhovorů lze říct, že ze všeho nejdůležitější je empatický a rovnocenný přístup ke klientovi, umět vést rozhovor, vyznat se v poradenském procesu, nechat klienta, aby rozhodoval sám za sebe a respektovat jeho přání, přestože s tím nemusíme souhlasit. Kromě toho by měl pracovník projít výcvikem krizové intervence a mít vyřešené vlastní problémy, aby se předešlo možnému syndromu vyhoření, který je u těchto profesí velmi častý. Důležité také je, aby se pracovník snažil o co největší nezávislost klienta, nechat ho, aby přišel na řešení své situace sám, ale zároveň tu být pro něj jako podpora, kterou v této tíživé situaci tolik potřebuje.

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala problematikou domácího násilí. Kromě samotného domácího násilí jsem rozepsala také specifika agresora, ale nejvíce času jsem věnovala oběti jako takové, právní problematice a intervenci.

Ve své praktické části jsem vedla kvalitativní výzkum, ve kterém jsem provedla polostrukturované rozhovory se 6 pracovníky různých zařízení. Konkrétně se jedná o intervenční centra, neziskovou organizaci Bílý kruh bezpečí a Policii České republiky. Rozhovor jsem tedy absolvovala s psychologem, právníkem, sociálními pracovníky a s policistou, který se specializuje na domácí násilí. Tyto organizace jsem si vybrala z důvodu, abych měla o dané problematice co největší přehled. Vybrala jsem si záměrně ta zařízení, která jsou při intervenci nejdůležitější. Šlo mi tudíž o komplexnost. Kromě toho jsem tyto rozhovory podpořila třemi kazuistikami klientů intervenčních center, se kterými jsem vedla narativní interview. Tyto osoby mi vypověděly svou zkušenost s domácím násilím a poté se samotnou intervencí. Díky tomu jsem zjistila, že pracovníci opravdu postupují tak, jak vypověděli.

Mým hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit možnosti intervence u obětí domácího násilí a popsat způsoby práce různých zařízení. Kromě toho jsem si v praktické části práce stanovila výzkumné cíle a hlavní výzkumnou otázku. Výzkumné cíle byly celkem dva: Nejdříve porovnat mezi sebou daná zařízení, tedy v čem se shodují i odlišují. Druhým cílem bylo porovnat data s literárními a jinými zdroji. Hlavní výzkumnou otázkou jsem poté chtěla zjistit, jakým způsobem by měla probíhat intervence u osob ohrožených domácím násilím. Všechny tyto cíle se mi podařilo naplnit.

Vybraná zařízení jsem na základě vhodně zvolené metody analýzy mezi sebou porovnávala a interpretovala. Zjistila jsem, že přestože se všechna zařízení věnují intervenci a jsou si v hodně věcech podobná, každé zařízení svým vlastním způsobem pracuje jinak a má svá specifika. Díky tomu jsem si toto téma mohla lépe ukotvit, takže pokud by došlo na věc, byla bych schopná poradit blízkému člověku, který si tímto problémem prochází. Zároveň jsem si ověřila, že informace v literatuře a ostatních zdrojích jsou totožné s odpověďmi respondentů na specifické výzkumné otázky. Tím jsem si ověřila, že jsou mé zdroje relevantní.

Na hlavní výzkumnou otázku jsem odpověděla čistě subjektivně, ale samozřejmě na základě dat, která jsem získala prostřednictvím rozhovorů. Stojím si za tím, že přístup k obětem domácího násilí, který jsem specifikovala, by měl být zásadní u všech pracovníků,

kteří s těmito lidmi pracují. Zároveň si myslím, že se tento přístup dá aplikovat i u jiných pomáhajících profesí.

Díky kvalitativnímu výzkumu jsem získala větší rozhled o intervenci u domácího násilí. Největší přínos pro mě měly samotné rozhovory, kdy jsem získala nejenom cenné informace, ale také praktickou zkušenost s vedením rozhovoru. Setkání s těmito pracovníky bylo inspirující a přinutilo mě, abych tuto problematiku prozkoumala z různých úhlů. Stejně tak pro mě byly velmi přínosné narativní rozhovory s oběťmi domácího násilí, které se i přes vážnost tématu odhodlaly k vyprávění, za což je obdivuji. A nakonec nikdy nevíme, v jaké situaci se jednou můžeme ocitnout my nebo někdo z našich blízkých. Já už vím, že kdyby na to došlo, byla bych schopná ji řešit.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

- BENEDICT, Helen, 2003. *To není vaše vina!: rádce pro ženy, muže, dospívající, jejich přátele a rodiny: jak se vyrovnat se sexuálním napadením*. 1. vyd. Praha: One Woman Press. ISBN 80-86356-17-5.
- BRŮHOVÁ, Daniela, 2015. *Jak přežít první (k)rok: praktický průvodce nejrizikovějším obdobím samoživitelství*. 1. vyd. Praha: Práh. ISBN 978-80-7252-555-3.
- BUSKOTTE, Andrea, 2008. *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. 1. vyd. Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-1786-6.
- CONWAY, Helen L., 2007. *Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007*. 1. vyd. Praha: Albatros. ISBN 978-80-00-01550-7.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila a VITOUŠOVÁ, Petra, 2007. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů-Příručka pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2014-2.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila, 2008. *Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikce násilí*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2207-8.
- DALIGAND, Liliane, 2014. *Násilí v partnerských vztazích*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0718-4.
- HENDL, Jan, 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7367-040-2.
- MIOVSKÝ, Michal, 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 80-247-1362-4.
- PONĚŠICKÝ, Jan, 2010. *Agrese, násilí a psychologie moci: v životě i v procesu psychoterapie*. 2., dopl. vyd. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-378-3.
- ŠMOLKA, Petr a MACH, Jan, 2008. *Manželská a rodinná trápení*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-448-9.
- ŠEVČÍK, Drahomír, et al., 2011. *Domácí násilí*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-690-2.
- VÁGNEROVÁ, Marie, 2008. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 4. vyd., rozš. a přeprac. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-414-4.

VOŇKOVÁ, Jiřina a SPOUSTOVÁ, Ivana, 2016. *Domáci násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1. 1. 2016*. 3. vyd. Praha: ProFem. ISBN 978-80-90 4564-5-7.

WALKER, Lenore E. A, 2016. *The battered woman syndrom*. 4th edition. New York: Springer Publishing Company. ISBN 9780826170989.

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů [online] 2013 [cit. 2019-03-22] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-45>

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník [online] 2009 [cit. 2019-03-22] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky [online] 2008 [cit. 2019-03-22] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-273>

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních [online] 2013 [cit. 2019-03-22]

Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-292>

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách [online] 2006 [cit. 2019-03-22] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>

Bílý kruh bezpečí, z.s. [online] 21. 4. 2009 [cit. 2019-03-22] Dostupné z: <https://www.bkb.cz/o-nas/poslani-a-cinnost/>

Dona linka [online] 21. 4. 2007 [cit. 2019-03-22] Dostupné z: <https://www.donalinka.cz/nova-praxe/metoda-sara-dn/>

Persefona, z.s. [online] 2015 [cit. 2019-03-22] Dostupné z: <https://www.persefona.cz/o-nas>

ROSA – centrum pro ženy, z.s. [online] 2014 [cit. 2019-03-22] Dostupné z: <http://rosa-os.cz/>

Uzis [online] 3. 7. 2018 [cit. 2019-06-04] Dostupné z: <https://www.uzis.cz/cz/mkn/F40-F48.html>

Centrum poradenství pro rodinné a partnerské vztahy [online] 2015 [cit. 2019-06-10] Dostupné z: <https://www.centrum-poradenstvi.cz/krizova-intervence-1.html>

SEZNAM ZKRATEK

MKN 10 = Mezinárodní klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů, 10. revize

BWS = Battered woman syndrom (Syndrom týrané ženy)

BKB = Bílý kruh bezpečí

AJ. = A jiné

NAPŘ. = Například

TZV. = Tak zvaný

NAPŘ. = Například

ATD. = A tak dále

HVO = Hlavní výzkumná otázka

SVO = Specifická výzkumná otázka

PR = Právník

SP = Sociální pracovník

PS = Psycholog

PO = Policista

R1 = Respondent 1

R2 = Respondent 2

R3 = Respondent 3

Č. = Číslo

APOD. = A podobně

TJ. = To je

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Rozhovor – Intervenční centrum v Olomouci

Příloha č. 2: Rozhovor – Centrum pro rodinné a partnerské vztahy, p.o. ve Vsetíně

Příloha č. 3: Rozhovor – Bílý kruh bezpečí, z.s. v Olomouci

Příloha č. 4: Rozhovor – Policie České republiky – Obvodní oddělení ve Vsetíně

Příloha č. 5: Kazuistika č. 1

Příloha č. 6: Kazuistika č. 2

Příloha č. 7: Kazuistika č. 3

PŘÍHLOHY

Příloha č. 1: Rozhovor – Intervenční centrum v Olomouci

V tomto intervenčním centru jsem vedla rozhovor se třemi osobami: s právníčkou (PR), sociální pracovnící (SP1) a psycholožkou (PS).

1. *Jaké předpoklady a schopnosti by podle Vás měl mít pracovník, který pracuje s oběťmi domácího násilí?*

Právníčka: Každý pracovník by měl mít nějakou empatii, vlídný přístup a schopnost vcítit se do druhých.

Sociální pracovníce: Pracovník, který pracuje s oběťmi domácího násilí, by měl mít samozřejmě nějaké vzdělání v této oblasti a povědomí o legislativě. Sociální pracovník by dále měl mít schopnost využívat vhodné techniky sociální práce a techniky krizové intervence. Kromě toho by měl mít nějaké osobní nastavení, kdy musí počítat i s tím, že v této profesi mohou být i nějaká úskalí.

Psycholožka: Myslím si, že by pracovník měl mít určité znalosti z oblasti domácího násilí a základy krizové intervence, dále je tu pak samozřejmě lidský přístup a schopnost pohotově reagovat.

2. *V jakém stádiu obvykle vyhledá klient Vaši pomoc?*

Právníčka: Do našeho centra chodí oběti ve všech stádiích, tedy např. člověk, kterému se doma něco nezdá, necítí se tam dobře a ptá se nás, jestli se už náhodou nejedná o domácí násilí.

Sociální pracovníce: Může to být i třeba člověk, který si nějaký incident domácího násilí prožil a přeje si, aby se to už neopakovalo. Vlastně se nás ptá, co má pro to udělat. Pak tu jsou samozřejmě klienti, kteří zažívají dlouhodobé domácí násilí, ale až teď přišla chvíle, kdy to mohou řešit.

Psycholožka: Menší skupinou jsou potom lidé, kteří už nežijí v domácím násilí, ale stále je ta minulost pronásleduje, a potom ti, kteří vidí, že někdo blízký žije v domácím násilí a přijdou se poradit, jak tomu blízkému mohou pomoci. Také se setkáváme se syndromem týrané ženy, ale my zde neřešíme, jestli ho má, neděláme diagnostiku. Ale samozřejmě pracujeme s nějakými projevy, které k té oběti patří. Proto je důležitá práce toho psychologa, který rozeznává různé znaky.

3. Jak a jakým způsobem začínáte práci s novým klientem?

Právnička: Všechny tři pracovnice musí přijmout klienta stejně, nejsou v tom žádné rozdíly. Obvykle si však bere úvodní konzultaci sociální pracovník, ale většinou u toho bývá i právník, protože často se ty otázky točí kolem právních záležitostí.

Sociální pracovnice: Když přijde klient, popíše tu svou situaci, my samozřejmě představíme to intervenční centrum, čím se zabýváme, kdo je naší cílovou skupinou – nízkoprahoví uživatelé a pak ti na základě vykazání. U toho vykazání je trochu jiná situace, ale nízkoprahoví uživatelé většinou přijdou, sednou si a začnou vyprávět ten svůj příběh. My pak musíme být schopni vyhodnotit, jestli se jedná o domácí násilí.

Psycholožka: Pokud se jedná o znaky domácího násilí, uzavíráme s klientem ústní smlouvu, dohodneme se na nějakém cíli spolupráce a na jako dobu sem bude docházet. Ta doba bývá různá, obvykle tak v rozmezí 3-6 měsíců, ale smlouvy se dají prodlužovat. Ale jsou i klienti, kteří upřednostňují jednorázové konzultace, aby zjistili své možnosti.

4. Jaké metody používáte při intervenci?

Právnička: My všechny jsme prošly výcvikem krizové intervence, i já jako právník. Právní pomoc pak primárně spočívá v tom, že pomáhám těm obětem se sepsáním návrhu na ochranu před domácím násilím, který si však klient sepisuje sám. Potom také poskytují poradenství.

Sociální pracovnice: Část té práce je krizová intervence. Důležité je, aby ta oběť poznala, že je tady u nás v bezpečí, tedy že jí to přinese nějakou úlevu, poté je možné s tou obětí pracovat nějak dál. Role sociální pracovnice je poskytování sociálně-právního poradenství, tzn. zmapování té situace, nastavení možností, hledají se kroky, které jsou pro klienta nejoptimálnější.

Psycholožka: U první konzultace se velmi často využívá právě krizová intervence, kdy člověk potřebuje podporu a nějak se srovnat. Když už je trochu ukotvený, začínáme s ním pracovat individuálně podle toho, co zrovna potřebuje. Často se třeba ptá, jak to vysvětlit dětem a jak s nimi pracovat, jak pracovat s kontakty s otcem, poslední dobou se také setkávám se sociální fobií, tedy jak zmírnit strach z lidí, úzkosti apod. Vždy je to ale forma poradenství. Když klient potřebuje nějakou dlouhodobější psychologickou péči, odkazuji ho dál, často ke klinickému psychologovi. Většina klientů spíš potřebuje stabilizovat v tom procesu.

5. Odkud se klienti obvykle dozví o Vašem pracovišti a jakými způsoby se snažíte informovat veřejnost o této službě?

Právnička: Náš základní spolupracující subjekt je policie, protože pokud dojde k vykázaní, musí intervenční centrum dle zákona kontaktovat ohroženou osobu. Jinak pokud někdo bude chtít pátrat po informacích o domácím násilí, tak je samozřejmě najde.

Sociální pracovníce: My to máme většinou tak, že oproti jiným sociálním službám klienta oslovujeme, protože je ta naše služba takto postavená. Někdy se o nás dozví tak, že jsou v kontaktu třeba s jinými sociálními službami nebo sociálně-právní ochranou dětí, mohl jim to říct psycholog,... zkrátka někdo z těch odborných kruhů. Laická veřejnost samozřejmě má možnost se o intervenci dozvědět, např. prostřednictvím internetu, letáků, médií, ale většinou se to děje právě přes ty odborníky.

Psycholožka: Část naší klientely získá informace od blízkých osob, třeba od kolegů v práci, od přátel apod. Ta nejmenší část si pak sama vyhledá naše centrum přes internet. Co se týče informovanosti, tak ti, kteří to potřebují, se to většinou dozví právě z těch odborných kruhů. Široká veřejnost pak podle mého názoru ví, že se domácí násilí nějak řeší. Ale samozřejmě jsou různé přednášky na školách, veletrhy sociálních služeb, ale tam většinou chodí právě ti odborní pracovníci.

Příloha č. 2: Rozhovor – Centrum pro rodinné a partnerské vztahy, p.o. ve Vsetíně

V tomto intervenčním centru, jež spadá pod Zlínský kraj, jsem vedla rozhovor pouze se sociální pracovnící (SP2), jelikož paní psycholožka nebyla delší dobu k dispozici a právník zde působí externě.

1. Jaké předpoklady a schopnosti by podle Vás měl mít pracovník, který pracuje s oběťmi domácího násilí?

Sociální pracovníce: Nejdřív jsou tu zákonem stanovené podmínky na mou pozici sociálního pracovníka, základním předpokladem je tedy vzdělání. Pak jsou tady osobnostní schopnosti, pracovník musí být schopen i nějaké psychohygieny, sebereflexe a musí být i vyzrálou osobností. Kromě toho by se měl pracovník neustále vzdělávat, musí projít výcvikem krizové intervence a vůbec není od věci, pokud si udělá i psychoterapeutický výcvik.

2. V jakém stádiu obvykle vyhledá klient Vaši pomoc?

Sociální pracovníce: Je to různé. Nelze to zobecnit, protože jsou různé typy klientů. Většinou je to ale tak, že ten klient, když nás poprvé kontaktuje, už je nějak nastavený a chce ten problém řešit. Máme dva typy klientů – mohou to být klienti z vykázaní, pak jsou tu nízkoprahoví uživatelé, kteří často volají, protože jim někdo z okolí řekl, že už se může jednat o domácí násilí. Tito klienti sem zavolají, zajímají se, jak mají postupovat a jaké mají možnosti. Další skupinu pak tvoří lidé, kteří žijí v domácím násilí už několik let a jenom ventilují své emoce.

3. Jak a jakým způsobem začínáte práci s novým klientem?

Sociální pracovníce: Pokud je to z vykázaní, tak nám přijde úřední záznam vykázaní od policie, my si ho zkontrolujeme a pak ty osoby oslovujeme. Jako ohrožené osoby tam mohou být uvedeny např. dvě dospělé osoby a dvě děti. U těch dětí zjišťujeme, jestli jim už bylo šestnáct let, protože od tohoto věku už mají právní způsobilost podat návrh na předběžné opatření. Když jsou tam menší děti, tak zároveň kontaktujeme i orgán sociálně-právní ochrany dětí. Při tom zkontaktování těm ohroženým osobám nabídneme své služby. Většinou se snažíme, aby klienti přišli k nám, ale pokud to není v jejich silách a pokud je to po vykázaní, děláme i terénní služby. Když je to nízkoprahový klient, tak ten začátek práce je různý, záleží na přání klienta. Ve většině případů ti klienti začínají u sociálního pracovníka, protože chtějí vědět, jak mají postupovat, probereme společně

ty možnosti, vytvoříme bezpečnostní plán. Dále mu dáme kontakty na různé organizace a právníka.

4. *Jaké metody používáte při intervenci?*

Sociální pracovníce: Jak už jsem zmínila, většinou jdou klienti nejdříve za sociálním pracovníkem. Nejdřív se ptáme, co od nás klient očekává. Sociální pracovník má za úkol hlavně zmapovat situaci, co je pro klienta přijatelné a co by chtěl dělat. Pak mu pomáhá v sociálně-právní problematice u těch dalších kroků, jako je odchod od partnera, jaké má práva, otázka výživného, rozvodové záležitosti, návrh předběžného opatření, dále sbírání důkazů,... zkrátka každou tu situaci mapujeme. V rámci terénní služby také klienty doprovázíme třeba na policii, k rozvodovému řízení nebo i na úřad práce, ale vždy fungujeme jako psychická podpora. Co se týče právní pomoci, jde hlavně o poradenství, např. co se týče vlastnických podílů apod.

5. *Odkud se klienti obvykle dozví o Vašem pracovišti a jakými způsoby se snažíte informovat veřejnost o této službě?*

Sociální pracovníce: Myslím, že v dnešní době lidé hodně využívají informace na internetu, ale my se samozřejmě snažíme mít na veřejných místech letáky. Snažíme se i jednou, dvakrát za rok dát informaci do místních novin. Velmi často se klienti o nás dozví od blízkých přátel. Někdy nám zavolají ze školy, ale i my se snažíme do těch škol chodit na nějaké setkání metodiků, na besedy pro studenty, i když jsme omezovali určitými pravidly. S informovaností veřejnosti jsme někdy spokojeni, ale někdy se naopak snažíme přijít na to, kde bychom ještě mohli šířit informace. Základem je, že kdo chce, tak si to naše centrum najde.

Příloha č. 3: Bílý kruh bezpečí, z.s. v Olomouci

V Bílém kruhu bezpečí jsem dělala rozhovor s jedním pracovníkem, konkrétně se sociální pracovnící (SP3).

1. *Jaké předpoklady a schopnosti by podle Vás měl mít pracovník, který pracuje s oběťmi domácího násilí?*

Sociální pracovníce: Jednou z věcí je odborná stránka, kdy má pracovník často roli právníka i psychologa. Samozřejmě by měl dosáhnout určitého vzdělání podle zákona o sociálních službách. U případů týrání je velmi důležitá empatie, každý dobrovolník musí u nás projít specializovaným výcvikem. Kromě empatie je důležité přistupovat k obětem domácího násilí s respektem a bez hodnocení, pracovník by měl mít individuální a partnerský přístup. Podstatná je i anonymita.

2. *V jakém stádiu obvykle vyhledá klient Vaši pomoc?*

Sociální pracovníce: Většinou v pozdějším, protože nejdříve si ten klient projde intervenčním centrem, hlavně pokud se jedná o vykázaní. Ale samozřejmě je to různé u klientů, kdy to třeba nejde přes policii. Často to přichází nahlásit také přátelé a kolegové, kteří se snaží upozornit oběť, že je ta hrana už překročena. Přesvědčování však nebývá moc úspěšné, spíš se pracuje s jejím sebevědomím a snažíme se ji ubezpečit, že to není její vina. Také je důležité zmínit, že i když oběť důsledkem týrání zabije násilného partnera, pořád se s ní musí pracovat jako s obětí. Pokud je však obviněná, nesmíme to řešit, to už dělá probační služba.

3. *Jak a jakým způsobem začínáte práci s novým klientem?*

Sociální pracovníce: Nejdříve ho seznámíme s pravidly, pak se mapuje jeho situace. Hodně se řeší, co by potřeboval a jestli jsme mu schopni tohle poskytnout. Pracuje se tedy s očekáváním, potřebami a možnostmi klienta. Spolupráce může být i dlouhodobá, záleží na klientovi. Pokud se jedná o oběť trestného činu, zabýváme se hlavně tím, ale pokud se jedná o domácí násilí, zpravidla tu osobu odkazujeme na intervenční centrum.

4. *Jaké metody používáte při intervenci?*

Sociální pracovníce: Hodně záleží, v jaké fázi přijdou. Velmi často potřebují právní informace. Poskytujeme i ambulantní terapeutickou pomoc, která je maximálně na deset sezení. Většinou je u týraných osob a u znásilněných. Tato služba je bezplatná. Pořádají se i 1x ročně

víkendové pobyty hlavně v Brně a v Praze pro oběti trestných činů, pro pozůstalé a znásilněné osoby. Berou klienty ze všech poboček, platí jim to BKB. U zvlášť násilné trestné činnosti je spolupráce s klinikou MONADA, která poskytuje např. rehabilitační pobyty, ale může se jednat jen o ambulantní formu. Klient se tam dostane spíše ve výjimečných případech na doporučení BKB a službu hradíme. Někdy ale člověk nechce terapeutickou pomoc, ale jen právní, nebo to chce propojit úplně všechno. Z nadačních fondů se také realizuje kurz sebeobrany. Co se týče domácího násilí, klient se může od nás dozvědět bezpečnostní rady a jakými způsoby může postupovat.

5. Odkud se klienti obvykle dozví o Vašem pracovišti a jakými způsoby se snažíte informovat veřejnost o této službě?

Sociální pracovníci: Klienti se od nás dozví přes jiné sociální organizace, pečovatelské služby, poradenské, také od policie, lékařů. Informace šíříme přes různé kampaně skrze média a letáky. Také pořádáme přednášky. Každý kraj je však trochu jiný. Pořádají se ale akce jako Den sociálních služeb, Den pro rodinu obětí. Informovanost o intervenci je nízká, ale díky internetu se zvyšuje. Problém je dobře si vybrat, protože je těch organizací hodně. Problémem také bývá rozlišit, co vůbec je a není domácím násilím.

Příloha č. 4: Rozhovor – Policie České republiky – Obvodní oddělení ve Vsetíně

Pro pochopení celé problematiky jsem udělala rozhovor i s paní policistkou (PO), která se specializuje přímo na domácí násilí.

1. Jak by podle Vás měla postupovat oběť, pokud se rozhodne řešit domácí násilí?

Policistka: Z mého pohledu by se měla oběť jako první obrátit na policii, protože ne všechno je domácím násilím, i když to tak třeba na první pohled vypadá. Ano, v tom jejich vztahu může být něco v nepořádku, ale z hlediska trestního to ve finále nebude kvalifikováno jako § 199 týrání osoby žijící ve společném obydlí. Takže si myslím, že by měla jít první na policii, kde dostane informace o tom, jak běží trestní řízení, ale hlavně z její výpovědi obvykle bývá zřejmé, jestli se jedná právě o týrání.

2. Jak postupujete na místě incidentu při vykázání?

Policistka: Není to otázka přímo na mě, protože já už jsem v další fázi toho trestního řízení, takže otázka stran vykázání je spíš na kolegy, kteří tam jako hlídka jedou. Mají metodické příručky, podle kterých by měli postupovat, mají pravidelná školení. Na místě by měli empaticky nějak vyhodnotit tu situaci, neměly by tam být projevy nějakých sympatií a antipatií a samozřejmě by měli zjistit tou empatickou cestou co nejvíce informací. Pomoci může třeba i dotazník SARA DN. Vykázání je pak na dobu deseti dnů a ohrožená osoba v tu chvíli nemá možnost s tím souhlasit nebo nesouhlasit. I ona je tedy poučena o tom, co musí dodržovat po tu dobu deseti dnů. Vykázání se pak posílá na intervenční centrum, které pak kontaktuje tu ohroženou osobu a je jí nabídnuta nějaká spolupráce. Tam většinou vyhledají ze všeho nejdřív právní pomoc a mohou jí pomoci sepsat návrh na předběžné opatření. V tu chvíli už má na policii za sebou nějaké výslechy a násilník je obviněn, no a ona poté podává návrh na předběžné opatření, o kterém rozhoduje soud.

3. Jakým způsobem probíhá vyšetřování?

Policistka: Důležité je získat maximální množství informací od ohrožené osoby, ale zároveň se pokoušíme vyslyšet jenom jednou v průběhu toho trestního řízení kvůli sekundární viktimizaci. Hlavní je v tomto případě dostatek empatie při vyslychání. Pokud je to možné, vyslycháme sousedy, např. rodiče žijící v přízemí třeba v rodinném domě a děti od patnácti let. Potom případně dochází k samotnému obvinění, tedy v případě, že tam byly opravdu zjištěny ty znaky skutkové podstaty trestného činu týrání osoby žijící

ve společném obydlí podle § 199. Násilník tedy bývá obviněn a už je vedeno trestní řízení, které potom směřuje k podání obžaloby, případně k nějakému pravomocnému rozsudku. Během té doby, co je obviněn, se přibírají znalci na oběť, jako je znalec psycholog a znalec psychiatr, kteří podají znalecké posudky. Znalec psycholog se vyjadřuje k věrohodnosti oběti a také k tomu, zda došlo k vývoji posttraumatické stresové poruchy, což je pro nás potom vyšší právní kvalifikace. Pokud násilná osoba páchá to násilí pod vlivem alkoholu, drog nebo pokud je jinak psychicky narušenou osobností, tak se zpracovává znalecký posudek i na toho obviněného. Musí mít obhájce, protože tam to násilí povětšinou trvá delší dobu, kde hrozí vysoká trestní sazba a výsledkem toho trestního řízení je zpravidla podání obžaloby k soudu a ve finále nějaký odsuzující rozsudek.

4. Jak se řeší nebezpečné pronásledování a vyhrožování?

Policistka: Nebezpečné pronásledování je strašně těžké prokázat. Nám obecně pomáhá, když je prováděno prostřednictvím telekomunikačních technologií, tedy je zde něco, co je doložitelné. To pronásledování musí v té pronásledované osobě vzbudit nějakou důvodnou obavu, že mu ten člověk chce opravdu něco udělat, a také ho to obtěžuje v práci a v osobním životě. V té základní formě hrozí pachateli trest odnětí svobody na jeden rok nebo zákaz činnosti. Obecně je ale tato problematika velmi složitá. Nebezpečné vyhrožování je potom to, že někdo někomu vyhrožuje takovým způsobem, že to je v člověku schopné vzbudit nějakou důvodnou obavu, že udělá něco dětem atd. Pak už je to nebezpečné vyhrožování versus vydírání. Jsou to trochu jiné skutkové podstaty, za vydírání hrozí sazba až 8 let. Záleží na tom, co se nám podaří prokázat, někdy je to např. pouze přestupek. Celkově je mezi tím velmi tenká hranice.

5. Jak často dochází k vykázaní ve Zlínském kraji?

Policistka: Na tuto otázku nemohu přesně odpovědět, ale myslím si, že co se týče Zlínského kraje, tak se bavíme o nějakých desítkách případů ročně. Můj odhad je tak 30, ale jistě to nevím. Určitě se však nejedná o stovky.

Příloha č. 5: Kazuistika č. 1

Kateřina (R1), 42 let, 2 děti

Paní Kateřina je vdaná už přes dvacet let. V době, kdy se jí narodili synové, dvojčata, svého muže vnímala jako úspěšného manažera a ohleduplného manžela, který se hodně věnuje své rodině. Často se také angažoval jako dobrovolník v místě svého bydliště. Když však Kateřina nastoupila do práce, věci se pomalu začali měnit. Začal prosazovat svou dominanci, nechtěl ji pouštět do práce a byl žárlivý. Sama Kateřina však říká, že v té době jeho chování neviděla, jejich vztah jí připadal normální. Teď si uvědomuje, že se mu ve všem podřizovala a byla pasivní.

Po několika letech Kateřina změnila práci, což odstartovalo další problémy v manželství. Kateřina najednou byla mnohem samostatnější, sebevědomější a v pracovním kolektivu byla díky své veselé povaze velmi oblíbená. Jejím muži se to nelíbilo, takže ji začal pravidelně urážet a snažit se shodit její nové sebevědomí. Postupně vykazoval čím dál žárlivější scény, urážel nejen ji, ale i její kamarádky a pomlouval ji i před svými dětmi. Nakonec jí začal vyhrožovat, že ji obere o všechno, včetně domu, který měla Kateřina ve svém vlastnictví na půl společně se svým otcem, který s nimi ale nežil. Ona jeho výhrůžkám věřila a měla strach se mu postavit.

Velmi jí však pomohlo, že se svěřila kamarádce, která jí doporučila intervenční centrum. Dokonce ji tam objednala a zašla tam společně s ní, aby ji podpořila. Paní Kateřiny se na začátku ujala sociální pracovnice, která nejdříve představila samotné intervenční centrum a poté přešla k jejímu problému. Kateřina popisuje sociální pracovníci jako empatickou a vstřícnou. Líbilo se jí, že ji pracovnice do ničeho netlačí a nechává ji, aby se sama rozhodla. Celou situaci společně probraly. Nakonec jí bylo doporučeno, aby kontaktovala jejich externího právníka. Kateřina přístup právníka rovněž popisuje jako ochotný. Ze všeho nejdříve s ní probral celou situaci a ujistil ji, že se výhrůžek manžela nemusí obávat. Dále jí doporučil, aby zažádala o svěření dětí do vlastní péče a také o výživné. Se svěřením dětí její manžel kupodivu souhlasil a nedělal problémy, ale co se týče výživného, zdálo se mu, že je příliš velké. Přesto však platil tolik, kolik mu soud stanovil. Právník paní Kateřině také poradil, jak má zažádat o rozvod, což také udělala. Rozvodové řízení však nebylo úspěšné. Její manžel vyvracel vše, co řekla, a nechtěl spolupracovat. Rozvod byl zamítnut z důvodu, že oba stále bydlí pod jednou střechou a bylo jim doporučeno, aby si zažádali za rok. Jelikož se její manžel

odstěhoval, přestala Kateřina rozvod řešit. Přestože jsou stále v manželství, ona je spokojená, protože má klid a děti ve své péči.

Příloha č. 6: Kazuistika č. 2

Klára (R2), 27 let, bezdětná

Klára chodila se svým přítelem teprve pět měsíců, když se rozhodli, že si pronajmou byt. Klářin předchozí vztah byl neúspěšný a odcházela z něho zničená. Lukáš ji okouzlil svou galantností. Podle ní to byl zpočátku klidný, hodný a vyrovnaný muž, který si jí vážil a choval se k ní s úctou. I z toho důvodu se rozhodla posunout jejich vztah tím, že spolu začnou bydlet.

Několik prvních týdnů společného bydlení probíhalo klidně. Pořád se k ní choval slušně, akorát si všimla, že Lukáš požaduje, aby s ním Klára trávila mnohem víc času. Brzy začala zanedbávat svou rodinu i přátele, což ji sice občas mrzelo, ale dál to neřešila. Velmi jí však vadily hádky s přítelem kvůli malichernostem, které byly většinou z jeho strany. Když ji poprvé uhodil, okamžitě se omluvil, ale zároveň jí sdělil, že ho k tomu vyprovokovala. Klára to tak tenkrát opravdu vnímala a věřila, že si to zasloužila. Toto chování se postupně opakovalo, ale vždy se jí za to omluvil, takže se to snažila ignorovat. Zároveň její sebevědomí klesalo a měla pocit, že je za další neúspěšný vztah odpovědná. K tomu všemu se přidala kritika na ni, její přátele i rodinu, nechtěl ji nikam pouštět a za pozdní příchody domů dostávala facky. Nikomu se raději nesvěřila, brala to jako osobní selhání a cítila se neschopná.

Po několika měsících soužití se však na návštěvě u své matky zhroutila a se vším se jí svěřila. Její matka se jí snažila přesvědčit, ať zajde na policii, což ovšem Klára odmítala. Nakonec zdráhavě souhlasila s návštěvou intervenčního centra, přestože byla stále přesvědčená, že se o domácí násilí nejedná. Nechtěla svou situaci zbytečně nafukovat. Do intervenčního centra ji musela doprovodit její matka. Podle Klářiných slov by tam sama nebyla schopná dojít. V intervenčním centru se jich jako první ujala sociální pracovnice. Seznámila je s tím, jak fungují a pomalu se začala vyptávat na Klářin příběh. Líbilo se jí, že ji do ničeho nenutí a nechává ji mluvit. Poté Kláře vysvětlila problematiku domácího násilí a vyhodnotila na základě znaků, že se u Kláry o domácí násilí skutečně jedná. Kláru to velmi překvapilo, protože byla přesvědčená o opaku. Tvrdí, že slyšet to od někoho cizího jí konečně otevřelo oči. Společně tedy probrali její situaci a společně se snažily najít řešení. Jednou z možností bylo nahlásit to na policii, což Klára opět odmítla. Vzhledem k tomu, že nebyla za Lukáše provdaná, mohla od něho kdykoli odejít, což se jí nakonec za podpory její rodiny podařilo.

Poté, co od svého přítele odešla, se jí Lukáš pokoušel dlouhodobě zkontaktovat, čekal na ni před prací, vyhrožoval jí a zároveň přemlouval, aby se k němu vrátila. Po několika

týdnech s tím přestal, avšak Klára ještě dlouho po tom měla strach, že na něho narazí. Aby se dostala z psychických problémů, dlouhodobě navštěvovala klinického psychologa, který jí byl doporučen.

Příloha č. 7: Kazuistika č. 3

Dana (R3), 32 let, 2 děti

U paní Dany vznikalo domácí násilí postupně. S přítelem Davidem proběhlo seznámení poměrně rychle, brzy následovalo sestěhování. Z předchozího vztahu měla Dana 5ti letou dceru. Její přítel ji začal po půl roce vztahu napadat, protože si myslel, že ho Dana podvádí. Popisuje ho jako chorobně žárlivého. Postupem času jí zakazoval s kýmkoli se stýkat, nikam nesměla, neustále ji urážel. Všechno jí vzal, takže neměla přístup k internetu, ani k mobilu. Neměla se na koho obrátit a obrátit se na rodinu jí přišlo hloupé. Velmi brzy se jim narodil syn, přičemž psychické i fyzické útoky se nemírnily ani v těhotenství. V té době u ní hrál strach největší roli.

Asi měsíc před tím, než utekla z domu, se její dcera svěřila Danině matce, což byl pro ni impuls něco dělat, ale stále měla strach. Nejvíce se bála, že jim nikdo nepomůže, že po ní přítel půjde a zabije ji. Chvilku, kdy od něho utekla na policii, byla pro ni nejtěžší, protože měla strach o svůj život. Svou dceru měla v té době u známých, avšak svého syna musela nechat s bratrem jejího přítele, který však nebyl násilný. Přístup policie hodnotí jako perfektní. Musela podstoupit výslech. Důkazem byla ona sama, protože měla četná poranění, která policisté vyfotili. Na policii si ji vyzvedl její bratr i s matkou, poté jeli se dvěma policisty do bytu násilníka, kde ho vykázali. Dana si vzala syna a jen ty nejdůležitější věci pro děti. Nakonec se domluvili, že může zůstat u své matky. Svou situaci řešila i skrz dceřinu školu, kde jim prý vyšli vstříc. Po přestěhování k matce ji nechala zapsat do místní školy.

Po vykázání se Dana velmi rychle dostala do intervenčního centra. Kontaktoval ji pán, který ji dostal na starosti. Nejdříve jí okrajově pomáhal, jak nakládat s událostmi, že nemusí říkat vše, dával jí rady, kam se může obrátit, co dělat, jestliže na něho narazí atd. Popisuje, že se k ní všichni chovali vlídně, měla od nich podporu a psychologickou poradnu jak pro sebe, tak tehdy pro 7letou dceru. Mohla jim kdykoli zavolat. Vše konzultovala i se sociální pracovnící z OSPODu. Pravidelně paní Dana docházela do IC 3 měsíce, přičemž celkový kontakt byl asi půl roku. Nakonec dostala kontakt na Bílý kruh bezpečí, který jí dále pomáhal v právních věcech.

Mezitím se shromažďovaly další důkazy a vyslyšeli se svědci, mezi které patřil např. domovník a Danina kamarádka, která s nimi asi dva měsíce bydlela. Musela také podstoupit psychiatrické vyšetření v okrese u soudního psychiatra. Sezení trvalo 4 hodiny

a musela absolvovat několik testů, aby se zjistila, zda mluví pravdu. Vše jí bylo uznáno. Probíhaly také lékařské zprávy a bylo potvrzeno, že měla zlomený nos. Celý proces Dana vnímala jako velmi zdlouhavý a náročný.

Oficiální soud proběhl až po půl roce od jejího útěku. Zvolila si možnost, aby mohla vypovídat bez přítomnosti násilného Davida. Říká, že soudní prokurátor byl velmi shovívavý a chtěl vyličit jen pár důležitých bodů. Advokát protistrany jí prý položil pouze jednu otázku. Co se týče jejich syna, Dana naštěstí otce do rodného listu neuvedla, což mnohé ulehčilo. Její bývalý přítel byl nakonec odsouzen až téměř po roce od vykazání na dobu 3,5 roku. Také musí zaplatit Daně odškodnění, což bylo odsouhlaseno soudem. Dana si myslí, že peníze stejně nedostane, ale tohle vůbec neřeší, protože je šťastná, že má klid. Momentálně žije se svými dětmi stále u své matky a těší se do nové práce. Jen má strach, co přinese budoucnost. Myslí si, že až se bývalý přítel dostane z vězení, začne jí i její rodinu znovu obtěžovat. Teď však na to nechce myslet. Je ráda, že jsou děti konečně šťastné a mají kamarády. V budoucnu by si chtěla najít nějaký vlastní byt.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Viktorie Geržová
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	doc. Mgr. Michal Růžička, Ph.D.
Rok obhajoby:	2019

Název práce:	Speciálně pedagogická a psychosociální intervence u osob ohrožených domácím násilím
Název v angličtině:	Special pedagogical and psychosocial intervention of people threatened by domestic violence
Anotace práce:	Tato bakalářská práce je zaměřena na vymezení pomoci primárně ženám, které jsou ohrožené domácím násilím. Teoretická část je definována pomocí odborné literatury, v praktické části byl v této oblasti realizován kvalitativní výzkum a následně proběhla interpretace dat.
Klíčová slova:	Domácí násilí, oběť, násilník, intervence, legislativa, neziskové organizace
Anotace v angličtině:	This bachelor's thesis is primarily focused on the help for women who are threatened by domestic violence. The theoretical part is defined by scholarly literature. In the practical part there was conducted a qualitative research and subsequently interpretation of data was done.
Klíčová slova v angličtině:	Domestic violence, victim, bully, intervention, legislation, nonprofit organizations

Přílohy vázané v práci:	<p>Příloha č. 1: Rozhovor – Intervenční centrum v Olomouci</p> <p>Příloha č. 2: Rozhovor – Centrum pro rodinné a partnerské vztahy, p.o. ve Vsetíně</p> <p>Příloha č. 3: Rozhovor – Bílý kruh bezpečí, z.s. v Olomouci</p> <p>Příloha č. 4: Rozhovor – Policie České republiky – Obvodní oddělení ve Vsetíně</p> <p>Příloha č. 5: Kazuistika č. 1</p> <p>Příloha č. 6: Kazuistika č. 2</p> <p>Příloha č. 7: Kazuistika č. 3</p>
Rozsah práce:	56 stran + 15 stran přílohy
Jazyk práce:	český